

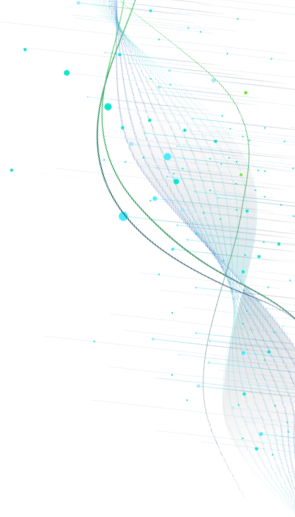
CURACIÓ DE CONTINGUTS I MATERIALS CURRICULARS EN LA DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA

Autora: Fátima Suárez Copo
Tutor: Alexandre Lopez-Borrull
M.U. Social Media. Gestió i Estratègia
UOC - Juny 2019

Als únics efectes de facilitar la lectura, s'evita la utilització continuada de la duplicitat de masculí i femení (professor/a, alumne/a, etc). Es fa servir el terme genèric en masculí, sense que això impliqui en cap cas discriminació ni valoració pejorativa per motiu de gènere

Hi ha poques coses terrestres més belles que la universitat: un lloc on els que odien la ignorància poden lluitar pel coneixement, i on els qui perceben la veritat poden lluitar perquè uns altres la vegin.

JOHN EDWARD MASEFIELD

Abstract

La Universitat ha patit tot un seguit de canvis durant els últims 15 anys que han afectat a la pràctica docent en diferents nivells. Canvis socials, econòmics, polítics i de sistema educatiu que se sumen a les conseqüències esdevingudes de la convergència tecnològica, la web 2.0 i l'esclat del fenomen de les xarxes socials, que van redefinir els rols tradicionals assignats als productors i consumidors d'informació i continguts. Com a element bàsic i fonamental de la universitat, la docència no roman aïllada dels canvis i el seu nivell d'adaptació als mateixos afecta directament la qualitat dels ensenyaments universitaris.

Aquesta investigació analitza l'adaptació a aquests canvis per part del personal docent universitari en relació al procés d'elaboració de recursos curriculars. Per a fer-ho, es contextualitzen les eines i processos disponibles actualment per fer front a les dificultats del nou escenari tecnològic i comunicatiu, així com el seu nivell d'apropiació per part dels docents universitaris espanyols. En concret s'analitza la pràctica de la curació de continguts en l'elaboració dels continguts docents.

Paraules clau: universitat espanyola, docència, curació de continguts, materials curriculars

ABSTRACT

La Universidad ha sufrido una serie de cambios durante los últimos 15 años que han afectado a la práctica docente en diferentes niveles. Cambios sociales, económicos, políticos y de sistema educativo que se suman a las consecuencias que derivadas de la convergencia tecnológica, la web 2.0 y el estallido del fenómeno de las redes sociales, que han redefinido los roles tradicionales asignados a los productores y consumidores de información y contenidos. Como elemento básico y fundamental de la universidad, la docencia no permanece aislada de los cambios y su nivel de adaptación a los mismos afecta directamente la calidad de los estudios universitarios.

Esta investigación analiza la adaptación a estos cambios por parte del personal docente universitario en relación al proceso de elaboración de recursos curriculares. Para hacerlo, se contextualizan las herramientas y procesos disponibles actualmente para hacer frente a las dificultades del nuevo escenario tecnológico y comunicativo, así como su nivel de apropiación por parte de los docentes universitarios españoles. En concreto se analiza la práctica de la curación de contenidos en la elaboración de los contenidos docentes.

Palabras clave: universidad española, docencia, curación de contenidos, materiales curriculares

ABSTRACT

University has undergone a series of changes during the last 15 years that have affected the teaching practice at different levels. Social, economic, political and educational system changes that are added to the consequences of the technological convergence, web 2.0 and the outbreak of the phenomenon of social networks, which have redefined the traditional roles assigned to producers and consumers of information and contents. As a basic and fundamental element of the university, teaching does not remain isolated from changes and their level of adaptation to them directly affects the quality of the university.

This research analyzes the adaptation to these changes by the university teaching staff in relation to the process of elaboration of curricular resources. In order to do so, it contextualizes the tools and processes currently available to confront the difficulties of the new technological and communicative scenario, as well as their level of appropriation by spanish college teachers. This work analyzes specifically the practice of content curations in the elaboration of teaching contents.

Palabras clave: spanish university, teaching, content curation, curricular materials

Agraïments

Vull agrair el suport i la col·laboració de tots els docents participants en aquest estudi. Especialment als docents que han respòs a les meves preguntes amb paciència i empatia. També a aquells professionals de les universitats que han difós el qüestionari entre els docents del seu entorn per contribuir amb la investigació.

Així mateix, m'agradaria encomiar la feina que realitzen a la Unitat de docència de la UB i agrair la seva predisposició a ajudar-me en la meva investigació.

D'altra banda, arribar fins a aquest punt de la meva trajectòria formativa, no hagués estat possible sense el professorat i companys de la UOC que m'ha acompanyat en aquest camí. En aquest sentit, vull destacar la feina de l'Alex, el tutor del meu TFM, que m'ha ofert suport, consells i indicacions que han contribuït al resultat final d'aquest treball.

Finalment, gràcies a la meva família per la paciència i suport, per estar sempre al meu costat.

Índex de continguts

Capítol I. Introducció i plantejament	9
1. Introducció	9
2. Plantejament	11
3. Objectius.....	12
4. Marc teòric	13
5. Metodologia	15
Capítol II. Docència universitària i documentació.....	18
1. La Universitat Espanyola. Breu contextualització	18
1.1 L'Espai Europeu d'Ensenyament Superior	22
1.2 Els estudis universitaris a Espanya	22
2. Les funcions de la universitat	23
3. El docent universitari. Competències i funcions	26
4. Materials curriculars i documentació. Les TIC i les TAC	28
Capítol III. La curació de continguts	30
1. Etimologia del concepte	30
2. La rellevància del context tecnològic i social.....	31
3. Definició de la curació de continguts.....	32
Capítol IV. Resultats i discussió.....	37
1 La investigació	37
1.1 Univers i mostra	38
1.2 Perfil bàsic del docent	40
1.3 Perfil professional.....	41
1.4 Competències TIC i ús de les canals socials	42
1.5 Curació de continguts i recursos curriculars	46
A - SEARCH. Cerca de fonts d'informació i recursos	46
B - SELECT. Selecció de recursos	48
C - SENSE MAKING. Adaptació dels recursos	49
D - SHARE. Compartició amb l'alumnat.....	52
E - Ús de xarxes socials i segmentació de la mostra	54
F - Apropiació del terme Curació de Continguts.....	58
1.6 Docents Content Curators.....	59
1.7 El suport de la universitat. El cas UB.....	63

Capítol V. Conclusions	66
Bibliografia	72
Annexos	75

Capítol I. Introducció i plantejament

1. Introducció

Durant les últimes dècades, les tecnologies de la informació i de la comunicació i, molt especialment internet, han propiciat canvis a tots els nivells, socials, econòmics, geogràfics, polítics...

Els canvis socials tenen el seu reflex a les institucions i en aquest escenari la Universitat va patir no només canvis i transformacions d'àmbit tecnològic, sinó que els va patir acompanyats de canvis de model i legislatius. L'aparició de les universitats virtuals, la implementació de l'Espai Europeu d'Educació superior o la democratització de l'accés a l'educació superior, són fenòmens que han redefinit qüestions tradicionals bàsiques dins l'àmbit universitari i, molt especialment, pel que fa a la pràctica de la docència universitària (Palomares, 2011).

Una d'aquestes grans transformacions dins l'àmbit de la docència universitària ve donada per l'accés a la informació. A partir de la web 2.0, el consumidor de continguts passa a ser també creador i, juntament amb l'esclat del fenomen de les xarxes socials donen com a resultat una societat en contínua transformació, plenament interconnectada i on l'excés d'informació esdevé un problema molt important. Un escenari on les fonts d'informació són inabastables i on molt sovint és difícil accedir a les dades rellevants i corroborar la veracitat de les dades que s'obtenen.

Adaptar-se a aquests canvis ha resultat un gran repte per a moltes professions, però la docència universitària ha estat una de les més afectades. La pràctica docent encarregada de donar forma i

traslladar informació sobre matèries d'àmbits de coneixement superior, ha de preparar i compartir els recursos didàctics per al seu alumnat en aquest mateix escenari de desinformació.

La literatura al voltant de la innovació tecnològica en la docència és molt extensa a tots els nivells. Molts d'aquests estudis i treballs d'investigació estan relacionats amb l'apropiació que fan els docents de les TIC per la seva pràctica professional. La present investigació està estretament lligada amb aquest àmbit d'estudi, però centra l'interès en la disciplina concreta de la curació de continguts.

Els ingents volums d'informació han anat acompanyats de multitud de plataformes i canals que facilitaven l'accés i la propagació de les dades. Les xarxes socials han redefinit l'escenari comunicatiu que ha esdevingut en la necessitat de crear nous perfils professionals que centren la seva activitat en la planificació, l'estratègia i la gestió de la informació i la comunicació en xarxes social.

Molts d'aquests perfils professionals *social media* estan plenament consolidats al mercat laboral i, per a la present investigació és especialment rellevant el del Content Curator. El professional encarregat de curar continguts ha agafat el relleu dels tradicionals documentalistes i està especialitzat en la cerca, selecció, adaptació i compartició d'informació en mitjans socials digitals. El paral·lisme d'aquestes tasques amb la docència és innegable. Tots els docents, de qualsevol nivell educatiu, desenvolupen en algun moment aquestes funcions.

El repte principal d'aquesta investigació serà determinar com s'han adaptat els professionals de la docència universitària a Espanya a aquestes pràctiques, inherents a la seva feina, dins l'escenari tecnològic i comunicatiu actual.

2. Plantejament

El treball de recerca s'estructura en diferents capítols que emmarquen dos blocs diferenciats. En aquest sentit, els tres primers capítols contenen el marc contextual en què es desenvolupa la investigació i els dos últims engloben els resultats de la recerca, el seu anàlisi i les conclusions.

Així, el **capítol II** recull el context general sobre el que es fonamenta aquesta investigació. En el seu primer apartat, situa la universitat espanyola en un context històric contemporani i també aborda la seva transformació derivada de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. Així mateix, fa una breu referència a l'estructura actual dels ensenyaments.

Els segon apartat d'aquest capítol tracta de les funcions que la universitat té atorgades com a institució educativa a l'actualitat i fa referència a l'evolució de les mateixes.

El tercer apartat aborda un dels principals actors del treball, la figura del docent universitari. Aquesta secció resumeix el paper que té el professor a la universitat, quines son les seves funcions i competències generals.

Finalment, l'última secció del capítol II, situa dins del context establert anteriorment l'element bàsic objecte d'estudi, els materials curriculars i la tecnologia. S'aborda aquí la manca de criteris estandarditzats per l'elaboració de materials docents i recursos didàctics que esdevé de factors inherents a les característiques funcionals de la universitat com la llibertat de càtedra. En la mateixa línia s'emmarquen els nous escenaris que neixen arran l'aplicació de la tecnologia a les diferents fases de la pràctica docent, l'aparició de les TAC i les TEP i el paper que juguen amb les TIC.

El **capítol III** centra la seva atenció en un altre context imprescindible per la investigació objecte d'aquest treball i que està lligat amb

l'apartat anterior. S'analitza aquí el context tecnològic i la seva evolució social, sobretot pel que fa a les tecnologies de la informació i la comunicació i la interconnexió en xarxa. Entre les conseqüències que han tingut aquests canvis hi ha fenòmens com l'excés d'informació i la necessitat de nous perfils professionals que són fonamentals per entendre el context de la investigació.

L'apartat 2 d'aquest capítol fa una descripció del perfil professional del *content curator* i defineix la metodologia de les 4S's proposada per Leiva i Guallar per extrapolar-la a l'àmbit de la docència universitària.

El **capítol IV** descriu la investigació i exposa els resultats obtinguts, posant-los en relació amb les preguntes que es pretenien respondre amb el treball, per tal d'analitzar si les pràctiques dels docents en relació a l'elaboració de materials curriculars poden emmarcar-se en el procés descrit per Leiva i Guallar.

Aquest capítol també inclou testimonis que contribueixen a aportar context personal i professional als resultats de la investigació. En concret s'inclou la valoració de docents que practiquen la curació de continguts, així com de la Unitat de Docència de la Universitat de Barcelona que aporten les seves visions sobre els diferents aspectes relacionats amb el procés de la curació de continguts i amb el context actual

Per últim, el **capítol V** extreu les conclusions derivades de l'anàlisi dels resultats, determinant alhora si s'han assolit els objectius plantejats en aquesta investigació.

3. Objectius

La investigació pretén dibuixar l'escenari actual en la pràctica processos de curació de continguts en la docència universitària. S'espera poder determinar si la pràctica tradicional de la documentació que fan els docents per elaborar els materials

curriculars compta avui amb mètodes adaptats al context tecnològic actual i en quin grau estan implementats els processos de curació de continguts derivats de l'actual context tecnològic i social.

D'aquesta manera, el treball d'investigació pretén analitzar la pràctica de la docència universitària en relació a les possibilitats d'actualització, creació i compartició de continguts que aporten les tecnologies de la informació i la comunicació actuals.

El treball ha d'establir quin ús fan els docents universitaris de les tecnologies que faciliten sistematitzar, mantenir actualitzats i posar a l'abast de l'alumnat els recursos didàctics de les seves matèries. En aquest sentit, l'objectiu principal del treball de recerca serà determinar quins sistemes fan servir els docents per curar continguts didàctics en l'escenari tecnològic actual.

L'anàlisi de les dades obtingudes durant la recerca facilitarà també discriminar aquestes pràctiques entre diferents àmbits temàtics i perfils professionals i competencials.

En conclusió, la investigació pretén respondre a les preguntes següents:

- Quin ús fan els docents de les tecnologies per elaborar recursos curriculars?
- Quins sistemes fan servir per curar continguts didàctics en l'escenari tecnològic actual?

4. Marc teòric

La investigació aborda dos grans escenaris temàtics, la universitat i la societat en xarxa. Ambdós són elements molt rellevants per la caracterització de la societat actual i són objecte continu d'estudi des de diferents àrees del coneixement. La bibliografia crítica i analítica sobre aquestes dues qüestions bàsiques de la investigació és extensa.

En línia amb els objectius del present treball, el marc teòric referent al primer dels escenaris, la universitat, s'ha focalitzat en la representació de la institució a nivell històric, normatiu i estructural. Tot plegat serveix per establir un marc contextual que facilita l'anàlisi de la figura del docent universitari i les funcions i tasques que té encomanades.

Per aquesta fase de la recerca s'han consultat diferents articles acadèmics i són habituals les referències a la llei i la normativa relativa a les universitats. L'anàlisi comparatiu de la normativa permet comprovar com afecten les transformacions socials a la universitat. Així doncs, per al capítol II del treball, concretament per als dos primers apartats, han servit de base les lleis d'universitat espanyola i normatives que l'afecten, com declaracions i documents emanats dels acords de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior.

Els treballs acadèmics i d'investigació publicats sobre materials curriculars i recursos didàctics en l'àmbit universitari es focalitzen en disciplines o matèries molt concretes, tanmateix, són molts els estudis que posen el focus en la relació entre les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i la docència universitària.

En aquest sentit, la selecció i anàlisi de diferents fonts bibliogràfiques de referència han estat cabdals per acabar de dibuixar el marc teòric sobre el qual es desenvolupa la investigació. Per la seva profunditat en la investigació i anàlisi, cal destacar la influència teòrica que ha tingut la tesi doctoral *Las tecnologías digitales en la docència universitària. Barreras para su integración* (Mercader, 2018) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

D'altra banda, l'anàlisi de l'actual context comunicatiu és l'eix motor i el nexa d'unió dels dos elements d'aquest treball de recerca. És sota aquest context que succeeixen els canvis que afecten la universitat i el seu cos docent, i també sota el qual apareixen les noves professions que venen a establir criteris i sistematitzar la forma d'interactuar correctament amb aquest nou entorn.

La literatura existent al voltant d'aquest fenomen és gairebé inabastable, però cal mencionar als referents que van posar les bases teòriques d'aquestes transformacions i que són ineludibles per l'elaboració d'estudis, anàlisis i investigacions relacionats amb aquest àmbit d'estudi. El marc teòric del present treball s'elabora amb una documentació i estudis previs basats en aquests referents, entre els qual destaca el professor Manel Castells i les seves teories sobre l'Era de la Informació, la Societat de la Informació i les seves contradiccions, així com la Societat Xarxa.

Finalment, pel que fa a les metodologies de la curació de continguts, els processos analitzats al treball es troben dins el marc de referència teòric establert per Javier Guallar i Javier Leiva-Aguilera als seus treballs sobre la curació de continguts. En aquest sentit, destaquen les seves obres *El Content Curator* (Ed. UOC, 2013) i *Las 4S's de la Content Curation* (Ed. UOC, 2013). Guallar i Leiva són experts pioners en l'estudi de la pràctica de la curació de continguts i la seva metodologia i la seva proposta metodològica en aquest terreny resulta d'aplicació en multitud d'àmbits professionals.

5. Metodologia

La investigació ha comptat amb dues fases diferenciades, consistentes en una recerca teòrica i una investigació empírica.

La recerca teòrica es desenvolupa amb la consulta i estudi de bibliografia i fonts d'informació especialitzades que han permet l'establiment del marc teòric i contextual. A tal efecte s'han fet servir fons documentals a biblioteques universitàries així com cercadors acadèmics i científics. La fase de cerca, anàlisi i tria de la informació més adequada s'ha configurat com una de les més complexes de la investigació, atesa la gran quantitat de literatura existent sobre els diferents contextos abordats.

La universitat com a institució, la seva història, les seves funcions, la regulació de la qualitat dels ensenyaments i els canvis que ha patit amb les diferents transformacions del seu entorn, han estat àmpliament estudiats i debatuts en els últims anys des de diferents perspectives teòriques, algunes de les quals són citades en diferents apartats del redactat.

Per la seva banda, s'han seleccionat diferents fonts bibliogràfiques i documentals sobre la societat del coneixement, la convergència tecnològica, la connexió en xarxa i els nous escenaris configurats per l'actual ecosistema de mitjans socials. També en aquest cas s'han resumit les principals aportacions científiques i acadèmiques en relació a l'objecte d'estudi. En la mateixa línia s'ha analitzat el perfil professional del *content curator*, afegint una referència a l'etimologia del concepte i la seva evolució.

Pel que fa a la recerca empírica, ha constatat de tres fases:

- Enquesta realitzada a professorat universitari de tot el país
- Entrevistes a professionals de la docència universitària que practiquen la curació de continguts
- Visita i entrevista a la Unitat de Docència de la Universitat de Barcelona.

L'enquesta s'ha enviat a més de 1700 departaments de 38 universitats espanyoles, públiques, privades, virtuals i presencials. Les preguntes abordaven les qüestions que han permès posteriorment obtenir dades significatives per a extreure les conclusions.

De forma paral·lela, s'han realitzat 12 entrevistes a professionals de la docència universitària que practiquen la curació de continguts en la seva pràctica professional i que afegeixen el punt de vista dels propis professionals sobre els avantatges i inconvenients d'aquesta metodologia a l'hora d'elaborar continguts curriculars.

Finalment, s'ha visitat la Unitat de Suport a la Docència de la Universitat de Barcelona i entrevistat un dels seus tècnics. Aquesta entrevista situa dins el marc de l'estudi un agent creat per la universitat específicament per donar suport al professorat amb la seva tasca docent. L'entrevista permetrà conèixer com funciona el servei i quines son les principals dificultats a les que fan front els docents pel que fa a l'ús de les TIC i les TAC.

Capítol II. Docència universitària i documentació

1. La Universitat Espanyola. Breu contextualització

Tot i que la universitat més antiga d'Espanya és la de Salamanca, la primera institució espanyola d'ensenyament superior va ser l'Estudium Generale de Palencia. L'any 1212, el rei Alfons VIII el va reconèixer com a centre d'estudis superiors d'excel·lència, un reconeixement que es duia a terme en la mateixa època amb altres institucions d'Europa com Bolonia, Oxford, París o Cambridge (Martínez, 2012). Des d'aleshores, els centres d'estudis superiors han patit transformacions històriques que han marcat la seva evolució fins a configurar la universitat com la institució que és avui.

A Espanya aquestes transformacions han estat molt intenses durant les últimes dècades. El sistema universitari espanyol ha experimentat canvis profunds impulsats pels diferents factors socials i polítics que han acompanyat la història recent d'Espanya. En aquest sentit, dins la història contemporània del país prenen especial rellevància el marc d'intens conflicte social que va tenir lloc als anys 60 i 70.

Durant la dictadura franquista la universitat va ser un important focus d'oposició al règim i molts docents i alumnat universitari van ser represaliats de la dictadura per exercir una forta resistència a la repressió del règim de Franco. És en aquesta fèrria defensa d'uns valors democràtics per l'educació superior en què es basa el marc legal superior jeràrquic que regula la universitat avui (Peces-Barba, 2001).

La Constitució Espanyola de 1978 recull a l'article 27 el dret fonamental a l'educació. Concretament, a l'apartat 10 del mateix article **“reconeix l'autonomia de les universitats, en els termes que la llei estableixi”**. Per la seva banda, l'article 20 del text constitucional reconeix i protegeix també un altre dels preceptes bàsics pel nostre àmbit d'estudi, els drets a la **llibertat de producció i creació literària, artística, científica i tècnica així com a la llibertat de càtedra**.

Aquest marc constitucional universitari està ara desenvolupat per la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU), que va derogar normatives anteriors com la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU). A l'exposició de motius de la LOU es fa una aproximació a l'evolució de la institució des de la promulgació de la Constitució.

Durant les últimes dues dècades, la vella institució universitària s'ha transformat radicalment. La Constitució va consagrar l'autonomia de les Universitats i va garantir, amb aquesta, les llibertats de càtedra, d'estudi i de recerca, així com l'autonomia de gestió i administració dels seus propis recursos.

Durant aquest període, les Universitats es van triplicar, creant-se centres universitaris en gairebé totes les poblacions de més de cinquanta mil habitants, en els quals avui s'estudien més de cent trenta titulacions diferents. També va culminar fa a penes uns anys el procés de descentralització universitària, transferint-se a les Administracions educatives autonòmiques les competències en matèria d'ensenyament superior.

No de menor magnitud ha estat la transformació tan positiva en l'àmbit de la recerca científica i tècnica universitària, els principals destinataris de la qual són els propis estudiants de les nostres universitats, que no només reben en aquestes una formació professional adequada, sinó que poden beneficiar-se de l'esperit crític i l'extensió de la cultura, funcions ineludibles de la institució universitària.

Exposició de motius – LOU

Per la seva banda, l'article 2 de la mateixa llei regula les implicacions del principi d'autonomia que li atorga el text constitucional. L'autonomia universitària es configura legalment com un llistat de funcions sobre les que la institució té plena competència i llibertat, entre les quals es troben recollits novament dos drets fonamentals que resulten bàsics per contextualitzar aquest treball: la llibertat de càtedra, de recerca i d'estudi (art. 2.3).

Article 2 - Autonomia universitària

1. Les universitats estan dotades de personalitat jurídica i duen a terme les funcions en règim d'autonomia i de coordinació entre totes aquestes.

Les universitats privades tenen personalitat jurídica pròpia i adopten alguna de les formes admeses en dret.

El seu objecte social exclusiu és l'educació superior mitjançant l'exercici de les funcions a què es refereix l'apartat 2 de l'article 1.

2. En els termes d'aquesta Llei, l'autonomia de les universitats comprèn:

a) L'elaboració dels seus estatuts i, en el cas de les universitats privades, de les seves normes pròpies d'organització i funcionament, així com de les altres normes de règim intern.

b) L'elecció, la designació i la remoció dels òrgans de govern i representació corresponents.

c) La creació d'estructures específiques que actuïn com a suport de la recerca i de la docència.

d) L'elaboració i l'aprovació de plans d'estudi i recerca i d'ensenyaments específics de formació al llarg de tota la vida.

e) La selecció, la formació i la promoció del personal docent i investigador i d'administració i serveis, així com la determinació de les condicions en les quals han de dur a terme les activitats.

f) L'admissió, el règim de permanència i la verificació de coneixements dels estudiants.

g) L'expedició dels títols de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori nacional i dels diplomes i els títols propis.

h) L'elaboració, l'aprovació i la gestió dels pressupostos i l'administració dels béns.

i) L'establiment i la modificació de les relacions de llocs de treball.

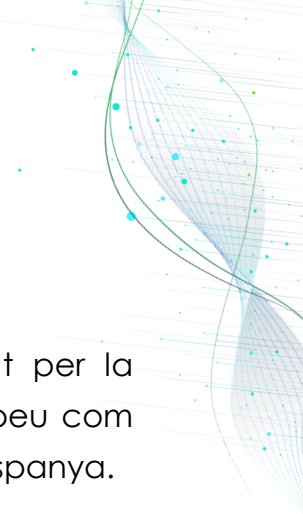
j) L'establiment de relacions amb altres entitats per promoure i dur a terme les finalitats institucionals.

k) Qualsevol altra competència necessària per complir adequadament les funcions que assenyalava l'apartat 2 de l'article

3. L'activitat de la universitat, així com l'autonomia, es fonamenten en el principi de llibertat acadèmica, que es manifesta en les llibertats de càtedra, de recerca i d'estudi.

4. L'autonomia universitària exigeix i fa possible que docents, investigadors i estudiants compleixin les respectives responsabilitats, amb la finalitat de satisfer les necessitats educatives, científiques i professionals de la societat, així com que les universitats retin comptes a la societat de l'ús dels seus mitjans i recursos.

5. Sense perjudici de les funcions atribuïdes al Conferència General de Política Universitària, corresponen a cada comunitat autònoma les tasques de coordinació de les universitats de competència seva.

1.1 L'Espai Europeu d'Ensenyament Superior

A banda del context legal espanyol marcat profundament per la història política del país, cal destacar el marc normatiu europeu com altre dels grans motors de canvi de la institució universitària a Espanya.

El 19 de juny de 1999, els ministres europeus d'educació superior van fer una declaració conjunta en què assumien el compromís de crear l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES), coneguda com la Declaració de Bolonia. El document marcava uns objectius principals a assolir abans de finalitzar l'any 2010:

- Adopció d'un sistema de títols comprensibles i comparables.
- Adopció d'un sistema basat en dos cicles principals (per accedir al segon cicle, cal haver completat el primer)
- Posada a punt d'un sistema de crèdits
- Promoció de la mobilitat
- Promoció de la cooperació europea per al control de la qualitat
- Promoció de la dimensió europea de l'ensenyament superior

D'aquesta manera, marc europeu posava les bases d'altra de les grans reformes del nostre sistema universitari que el Govern espanyol va materialitzar mitjançant l'aprovació del Real Decret 1393/2007, de 29 d'octubre, modificat posteriorment pel Real Decret 43/2015, de 2 de febrer, que establia l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials.

1.2 Els estudis universitaris a Espanya

La normativa actual estructura la titulació universitària en tres cicles: Grau, Màster i Doctorat. Així mateix, estableix cinc àrees de coneixement per a l'adscripció dels títols de Grau:

- Arts i Humanitats
- Ciències
- Ciències de la Salut
- Ciències Socials i Jurídiques
- Enginyeria i Arquitectura

Com recull l'article 2 de la LOU, l'autonomia universitària atorga les universitats el dret elaborar i aprovar "plans d'estudi i recerca i d'ensenyaments específics de formació al llarg de tota la vida". Aquest fet que ha propiciat una gran segmentació tendent a augmentar les especialitzacions. Duran els últims anys la proliferació d'estudis universitaris específics ha configurat un panorama molt divers en què hi conviuen més de 500 titulacions de Grau ofertades per les més de 85 universitats espanyoles ¹.

2. Les funcions de la universitat

La LOU recull també al seu article primer, les funcions de la universitat. A l'apartat 1 de l'article reconeix el servei públic d'educació superior de la universitat, mitjançant la recerca, la docència i la investigació. Al següent apartat detalla les funcions de la institució al servei de la societat.

Més que obligar les universitats a realitzar determinades funcions, el que fa la llei amb aquests preceptes és recollir la missió que històricament té atorgada la universitat.

---

¹ Font: Educaweb: <https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/estudios-universitarios/oferta-titulaciones-grado-rama-conocimiento/listado-grados-2018-2019/>

Article 1. Funcions de la Univeristat

3. Són funcions de la universitat al servei de la societat:

- a) La creació, el desenvolupament, la transmissió i la crítica de la ciència, de la tècnica i de la cultura.
- b) La preparació per a l'exercici d'activitats professionals que exigeixin l'aplicació de coneixements i mètodes científics i per a la creació artística.
- c) La difusió, la valorització i la transferència del coneixement al servei de la cultura, de la qualitat de la vida, i del desenvolupament econòmic.
- d) La difusió del coneixement i la cultura a través de l'extensió universitària i la formació al llarg de tota la vida

Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU)

La educació universitària és un dels pilars del desenvolupament socioeconòmic i cultural d'un país. La universitat compleix, tal com recull la llei, una sèrie de funcions que van més enllà de la formació acadèmica. A les universitats també es desenvolupa una formació humanística integral i bàsica per l'aprenentatge i l'adaptació als canvis, el foment de l'esperit crític, la capacitat de resoldre problemes i la de treballar en equip (Pérez & Castaño , 2016).

D'altra banda, la universitat és una comunitat científica i cultural on s'investiga, es produeix, es crea i es critica el coneixement mitjançant accions d'innovació, creativitat i pensament complex (Pardo, 2011).

Tot plegat atorga a aquesta institució un rol social molt rellevant que ha anat agafant força a mida que avançava la societat del coneixement, alimentada precisament per les dues funcions bàsiques de la universitat, la transferència i la creació de coneixement, inherents a la seva existència. Tanmateix, a la universitat se li ha reconegut també una tercera missió, la necessitat d'ensenyar a aplicar la ciència

des d'una perspectiva social, com a compromís comunitari amb les necessitats socials del seu entorn (Bueno, 2007)

Aquest paper social tan important fa que l'avaluació de la qualitat de la universitat sovint vagi lligada al nivell cultural i econòmic d'una societat. La responsabilitat social que se'n deriva és un debat viu que ha generat molta reflexió i producció acadèmica i científica. S'avalua la universitat per indicadors que ultrapassen els resultats acadèmics del seu alumnat o els avenços científics derivats de la investigació que realitza.

Les missions superiors que s'encomanen a la institució es valoren analitzant com reverteix la universitat en la salut econòmica i social de seu país, si està donant una resposta adequada a les necessitats extrínseques derivades d'aquestes funcions: necessitats socials, interessos de l'estament acadèmic, necessitats del mercat i interessos de l'Estat (Ferrerres, 2001).

Tanmateix i com hem pogut comprovar en el cas espanyol, les societats evolucionen i pateixen transformacions que en ocasions poden esdevenir autèntiques revolucions. Canvis que poden obligar a redefinir objectius socials i per tant, afectar les necessitats i els interessos del moment històric concret. Malgrat tot, la docència i la investigació seguiran sent els dos pilars sobre els quals es fonamenta l'activitat universitària. Els canvis i transformacions d'entorn afecten les maneres de fer i poden alterar alguns objectius derivats de les seves funcions socials, però les universitats seguiran sent sempre, en la seva concepció, centres dedicats a la transmissió de coneixements, l'ensenyament superior i la investigació.

Aquest treball posa el focus en una d'aquestes funcions inherents a la seva creació i més concretament, en una part de l'exercici professional d'aquesta funció, la docència universitària.

3. El docent universitari. Competències i funcions

La LOU s'acosta a la figura del docent des d'una perspectiva institucional. L'article 33 recull sota el títol "De la funció del docent", el què són en realitat tres responsabilitats que ha d'assumir la universitat pel que fa a seu personal docent en relació als ensenyaments i títols (títol VI de la LOU).

Article 33. De la funció docent

1. Els ensenyaments per exercir professions que requereixen coneixements científics, tècnics o artístics, i la transmissió de la cultura són missions essencials de la universitat.
2. La docència és un dret i un deure dels professors de les universitats que han d'exercir amb llibertat de càtedra, sense altres límits que els que estableixen la Constitució i les lleis i els derivats de l'organització dels ensenyaments en les seves universitats.
3. L'activitat i la dedicació docent, així com la formació del personal docent de les universitats són criteris rellevants per determinar-ne, atesa l'avaluació oportuna, l'eficiència en l'exercici de l'activitat professional.

Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU)

Novament, les característiques d'aquesta institució situen al seu cos docent més enllà de la funció bàsica de transmetre els coneixements sobre les matèries acadèmiques o laborals a l'alumnat d'estudis superiors. En paper del docent universitari és del participar en la transformació social i el progrés del coneixement científic i cultural. S'exigeix que el perfil docent sigui el d'un professional molt competent en l'àmbit de la seva pròpia disciplina.

Les funcions concretes i el perfil competencial del docent universitari dependran en cada cas de l'àmbit en què desenvolupi la seva funció professional. Les funcions docent i investigadora del professorat universitari són diferents però no excloents, sobretot pel que fa al seu desenvolupament professional, però també en les seves tasques del dia a dia com a docent (Mas, 2011). A la funció investigadora associada al paper de la universitat com institució social, el docent d'estudis superiors ha d'afegir la tasca d'investigació de la pròpia activitat docent.

Tanmateix, també és una funció del professor universitari la de facilitar l'estudiant l'accés al coneixement, acompanyant-lo en el seu desenvolupament formatiu i fomentant les capacitats habilitats que el permetran desenvolupar una professió (Sanz, Ruiz & Pérez, 2014).

De tot l'anterior s'extreu que el professorat no desenvolupa la seva activitat únicament a les aules, sinó que entre les seves responsabilitats s'engloba un conjunt d'activitats prèvies i posteriors al desenvolupament de les classes entre les quals s'inclouen la preparació de les mateixes. I si bé aquestes són tasques que es donen en qualsevol nivell educatiu, a la universitat semblen adquirir una exigència superior, una mena d'excel·lència obligada en l'exercici de les funcions del docent, derivada de les missions que té atorgades la universitat com institució.

Aquest treball d'investigació no pretén analitzar l'excel·lència en les pràctiques docents, sinó establir els criteris que apliquen els docents de les universitats espanyoles per triar els materials curriculars que fan servir pel compliment de les funcions que tenen atorgades. Aquestes són tasques que requereixen accions i tècniques associades a la investigació i que s'inclouen entre les seves competències professionals, com són el disseny de la guia docent de l'assignatura o el desenvolupament i l'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge (Mas, 2011).

4. Materials curriculars i documentació. Les TIC i les TAC

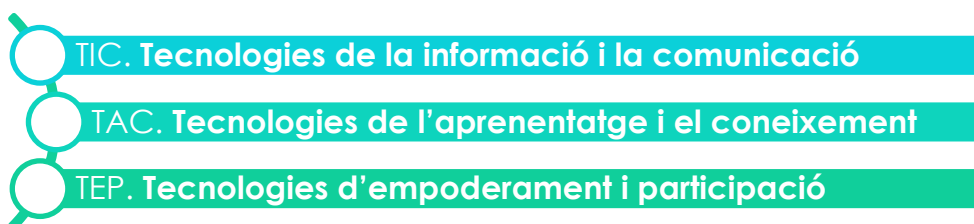
De la llibertat de càtedra i l'autonomia universitària esmentades en els apartats anteriors es desprèn un efecte important sobre el procés de creació de materials curriculars: no existeix un manual o una guia de criteris que sotmeti a un procés sistemàtic la tria de fonts per les diferents matèries acadèmiques.

La funció de creació dels recursos curriculars que realitza el docent serà definida tant pel tipus de recurs que es faci servir com pel model didàctic de la docència. És a dir, un model tradicional basat en llibres de text requerirà uns processos diferents del d'un model que fomenti la investigació i l'autoaprenentatge (Soto, 2018).

Tanmateix, fins i tot un model tradicional basat en lectures obligatòries de llibres de text inclou tasques de documentació com la cerca, la selecció, l'adaptació i la compartició de la informació. D'aquesta manera trobem que per l'elaboració de recursos didàctics, el docent realitza tasques que la convergència tecnològica i la societat en xarxa han obligat a redefinir, afegint factors determinants en el procés de creació dels materials curriculars.

Així doncs, el procés de documentació del docent per elaborar els materials curriculars depèn ara, a més a més, de tot un seguit de qüestions relacionades amb la tecnologia, com són els mitjans d'accés i la ubicació de les fonts d'informació, l'ús que el docent faci de la tecnologia o l'entorn digital que tingui al seu abast.

En aquest sentit, en l'àmbit educatiu es diferencien tres grans grups de tecnologies: les TIC, les TAC i les TEP (Cabero, 2016).

Les **TIC** van néixer com a noves tecnologies de la informació i la comunicació, però l'apropiació social ha fet que s'hagin normalitzat i hagin perdut durant la seva evolució l'adjectiu que les definia en origen. Les TIC ja no són noves. El llenguatge, com sempre indicador infal·lible de la realitat social, reflecteix d'aquesta manera la plena integració de les TIC al nostre entorn.

Per la seva banda, les **TAC**, com indiquen el seu propi nom, són mecanismes que afavoreixen l'aprenentatge i la transmissió de coneixements. S'allunyen de la funció comunicativa i se centren en l'activitat pròpia del docent o l'alumnat amb un ús enfocat a la formació. Les TAC esdevenen així tecnologies metodològiques que es poden inserir o no en la pràctica docent i de l'alumnat per crear amb elles escenografies per la formació. (Cabero, 2016).

Les **TEP** són un concepte més recent i posen el seu focus en la participació. Trobem que aquests instruments s'alineen més amb la funció social que té atorgada la universitat i es configuren com tecnologies que ultrapassen la dimensió individual i persegueixen la col·laboració i la creació de comunitat entre docents i alumnat (Cabero, 2016).

Així doncs, mentre que les TIC formen part de la nostra vida, dins i fora de l'espectre educatiu, les TAC i les TEP se circumscriuen gairebé de forma exclusiva a l'àmbit de l'ensenyament. En el context docent, totes tres tecnologies són complementàries i realitzen funcions diferents.

Les TIC són mitjans per l'ensenyament i com a tal es poden incloure dins dels elements curriculars, però no poden funcionar per sí mateixes, cal dotar-les de contingut i objectius. Funcionen amb interacció amb d'altres elements i el paper que juguen en relació a l'ensenyament-aprenentatge depèn de com es configuri aquesta interacció. En aquest sentit, hem d'entendre les TIC com estructuradores dels processos i activitats d'aprenentatge i les TAC com eines metodològiques (Cabero, 2016).

Capítol III. La curació de continguts

1. Etimologia del concepte

El terme curació de continguts prové l'adaptació de l'anglicisme *content curation*. Etimològicament estem davant d'un barbarisme notori, atès que la paraula curació en anglès té un sentit totalment diferent del que té en català i en castellà, on també s'ha adoptat aquesta traducció incorrecta.

Curation

The selection and care of objects to be shown in a museum or to form part of a collection of art, an exhibition, etc.

The selection of films, performers, events, etc. to be included in a festival

The selection of something such as documents, music, or internet content to be included as part of a list or collection or on a website.

Cambridge Dictionary

Curació

Cura, tractament d'una malaltia.

Guarició.

Gran diccionari de la llengua catalana

Si ben és cert que la pràctica de la curació de continguts s'entén avui dia amb unes funcions que van més enllà de l'accepció recollida al diccionari anglès, el lligam terminològic és evident: l'acció *curation* està directament relacionada amb a la selecció de continguts que seran mostrats o compartits, cosa que no succeeix en els nostres idiomes.

Tanmateix, l'ús del barbarisme s'ha acabat imposant i tant professionals com acadèmics parlen de curació de continguts per referir-se a aquesta pràctica relacionada amb la cerca, la selecció i la compartició de continguts.

2. La rellevància del context tecnològic i social

A principis del segle XXI, les llavors anomenades noves tecnologies van començar a oferir noves formes de comunicació i nous canals de mediació. Mitjançant l'apropiació social massiva d'aquests nous canals, la informació i la comunicació s'adaptaven a unes característiques organitzatives, tecnològiques i de connexió que es trobaven en contínua evolució. Internet propiciava així un canvi en els models de comunicació tradicional que acabaria per redefinir el sistema de mitjans.

La convergència tecnològica té el seu origen en diferents factors, però comença en el mateix moment en què les tecnologies ofereixen allò que els individus no només poden, sinó que volen fer servir. En aquest sentit, Internet va donar lloc a un nou paradigma comunicacional, la connexió en xarxa, i com a mitjà facilitador de noves interaccions tenia, a més a més, una característica pròpia que el diferenciava de la resta de mitjans: era alhora emissor i receptor. Possibilitava una interacció social que fins aleshores els mitjans tenien limitada. Amb Internet, un mateix individu podia decidir rebre informació i opinions d'altres individus, creadors o no d'aquestes opinions i/o informacions, i

podia decidir al mateix temps, ser emissor de les mateixes o d'unes altres.

En aquest nou escenari les fonts d'informació van començar a multiplicar-se a mida que es democratitzava l'accés a les tecnologies. Alguns teòrics començaven a parlar a principis del segle xx sobre els perills dels volums d'informació que es generaven. Alfons Cornella, l'any 2003, recollia en la seva obra *Infoxicació* un seguit de lleis científiques sobre les tecnologies i la informació, en la què posava es de manifest aquesta preocupació.

L'excés d'informació podia complicar l'assimilació dels continguts si no es dominava la matèria. Es feia necessari saber distingir entre allò que és cert, el que és probablement cert i el que és òbviament fals. Però la celeritat amb què la informació es generada i consumida als nous canals socials deixa poc temps a l'anàlisi de la informació (Cornella, 2004).

3. Definició de la curació de continguts

L'any 2009, Rohit Bhargava posava de manifest la necessitat d'un perfil professional que donés solució al problema que plantejava l'increment exponencial dels volums d'informació disponibles en internet. L'expert assenyalava que en un escenari com aquest els processos automàtics i els algorismes no serien suficients per resoldre la demanda dels usuaris d'obtenir informació de qualitat sobre qualsevol tema i augurava que caldrien persones qualificades que treballessin en línia triant el millor contingut i el més rellevant per presentar-lo (Bhargava R. , 2009).

Bhargava va anomenar a aquest perfil professional *content curator* i posteriorment definiria la curació de continguts com el terme que descriu ***l'acte de cercar, agrupar, organitzar i compartir contínuament el millor i més rellevant contingut sobre un tema específic en línia.***

La curació de continguts es caracteritza així, perquè no afegeix contingut nou sinó que posa el focus en facilitar als usuaris dels mitjans digitals connectats en xarxa la comprensió de la informació que contenen, tot reunint el més rellevant (Bhargava R. , 2011).

Per la seva banda, els autors de referència, Guallar i Leiva, parlen en els mateixos termes d'una activitat conscient de selecció i difusió de continguts, tot indicant que les necessitats i habilitats tradicionals d'aquestes funcions s'han hagut de reinventar, adaptades al nou entorn comunicatiu i tecnològic actual. En la seva obra, *El Content Curator*, els autors recullen els trets diferencials i els components bàsics de les principals definicions fetes pels experts sobre la matèria:

Content curation és el sistema dut a terme per un especialista (el *content curator*) per a una organització o a títol individual, consistent en la cerca, selecció, caracterització i difusió contínua del contingut més rellevant de diverses fonts d'informació en la web sobre un tema (o temes) i àmbit (o àmbits) específics, per a una audiència determinada, en la web (tendència majoritària) o en altres contextos (per exemple, en una organització), oferint un valor afegit i establint amb això una vinculació amb l'audiència/usuaris d'aquesta.

Javier Guallar i Javier Leiva-Aguilera
El Content Curator (2013)

3.1 La curació de continguts a la docència

Tant la definició com les característiques de la pràctica de la curació de continguts troben multitud de paral·lelismes en la funció tradicional dels documentalistes. Aquest fet ha generat certa polèmica en el sector dels professionals de la informació i la documentació, on diferents veus han assenyalat la manca de necessitat d'establir noves

denominacions a perfils professionals que, segons ells, ja existien molt abans de l'arribada d'Internet.

En aquest sentit, les funcions que se li atorguen al perfil professional del *content curator* serien, segons alguns experts, les que desenvolupen tradicionalment els documentalistes i els bibliotecaris (Sanz Martos, 2012). Cal destacar, no obstant, la rellevància del context social per determinar la conveniència de diferenciar el rol de *content curator* del de documentalista. La curació de continguts neix i es desenvolupa en l'àmbit del màrqueting i, per tant, cerca la rellevància social dels continguts seleccionats (Varela, 2012).

Si ens atenem a aquesta diferenciació inicialment es podria pensar que la documentació s'adapta millor que la curació de continguts a les tasques d'un docent universitari. Però si aprofundim en les funcions que té l'elaboració de materials curriculars en l'actual entorn digital, es posa de manifest com el context social i tecnològic condiona aquesta pràctica.

Aplicar la curació de continguts a la docència implica trobar el millor contingut des de diferents fonts, la majoria externes; filtrar aquest contingut i triar només el més rellevant; compartir-lo amb l'alumnat en el moment adequat i pels canals adients; i dotar de valor afegit el contingut aportant context, anàlisi o comentaris (Anders Pink, 2017).

Es pot apreciar un clar paral·lelisme amb *les 4S's de la content curation: search, select, sense making, share* enumerades per Leiva i Guallar per referir-se a les etapes de cerca, selecció, caracterització i compartició que es donen en la pràctica de la curació de continguts, a les quals s'han de d'afegir la fase de disseny i planificació i l'avaluació o anàlisi (Guallar & Leiva-Aguilera, 2013), que en la pràctica docent equivaldria a les qualificacions o l'assoliment dels objectius docents en l'aprenentatge de l'alumnat.

La cerca és la primera fase de la curació de continguts. Implica la presa de contacte amb l'univers digital on es troben els continguts que

ens interessin. Depenent del tema en qüestió la fase de cerca pot resultar complexa. Una pràctica habitual en aquesta fase és la d'elaborar llistes de termes per les cerques, comprovant quins tornen els resultats més adients.

Tal com s'ha comentat anteriorment, una de les característiques de la curació de continguts és que és realitza de forma contínua. En aquest sentit, la cerca de fonts i documentació no finalitza quan s'obtenen resultats, sinó que es fa necessari monitoritzar i fer un seguiment. Establir sistemes d'alerta i protocols de revisió de fonts són també pràctiques habituals en la curació de continguts.

La segona fase és la **selecció**. En aquesta fase, el curador fa un filtratge dels resultats de les cerques, tria els més adients i decideix com els compartirà. Els criteris per seleccionar una font van més enllà de l'adequació del contingut. La veracitat, la innovació, la facilitat d'adaptar el format o en les possibilitats d'interacció del mateix seran també factors decisius alhora de fer la selecció.

La tercera fase és precisament la d'**adaptació** del contingut que es decideix compartir. El content curator buscarà aportar valor afegit en funció dels objectius que tingui marcats (cerca de notorietat, branding, generació d'engagement...). En el cas dels docents, aquest valor podria d'encaminar-se a l'acompanyament de l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge o a generar processos d'interacció i participació amb el grup.

Finalment, la quarta fase és la **compartició**. Lluny de consistir només en la posada a l'abast dels públics (en el cas que ens ocupa, alumnes) és important valorar els moments en què es comparteixen i per mitjà de quins canals es fa.

Com hem comentat, aquest treball d'investigació permetrà posar de relleu el nivell de penetració en la pràctica de la curació mitjançant les 4 fases que proposen Guallar i Leiva, en la funció d'elaboració dels recursos curriculars dels docents universitaris espanyols.

LES 4'S DE LA CONTENT CURATION

APLICACIÓ DE LES 4S's EN L'ELABORACIÓ DE MATERIALS CURRICULARS UNIVERSITARIS

1. SEARCH (CERCA)

Fase de cerca de fonts i documentació d'interès sobre la matèria. Aquesta fase inclou la monitorització i seguiment de les cerques per possibiliten l'actualització dels recursos curriculars

2. SELECT (SELECCIÓ)

Aquesta és la fase més rellevant del procés perquè és la tasca de selecció de la informació més rellevant, aquella que es decideix compartir

3. SENSE MAKING (ADAPTACIÓ)

Fase d'elaboració del recurs amb l'adaptació dels continguts seleccionats. Aquesta fase agafa força si s'afegeix valor al contingut (elaborant nous formats, fusionant-los o comentant-los)

4. SHARE (COMPARTIR / DIFONDRE)

Cal anar més enllà de la simple compartició, seria adient participar activament en les possibles converses creades al voltant del recurs, recollir les observacions i acompanyar l'alumnat en l'aprenentatge

Capítol IV. Resultats i discussió

1 La investigació

Per a dibuixar el mapa de la curació de continguts a la docència universitària espanyola, s'ha fet arribar una enquesta a 1.700 departaments de diferents universitats espanyoles, públiques i privades, virtuals i presencials. Es demanava la col·laboració dels departaments per fer difusió del qüestionari entre els docents adscrits.

L'enquesta s'estructurava en 3 seccions que recollien dades sobre la tipologia dels estudis, el perfil professional i l'ús de la tecnologia aplicada als recursos.

Estructura del qüestionari:

- **Dades sobre els estudis.** Aquesta secció constava de dues preguntes bàsiques per emmarcar els estudis impartits, d'una banda l'àrea de coneixement i d'altra, la tipologia de docència (presencial, virtual i semipresencial).
- **Dades sobre el perfil professional.** En aquesta secció es demanava una única dada demogràfica, l'edat dels participants a l'enquesta. Amb aquesta dada es pretenia determinar si existeixen diferències significatives en les pràctiques investigades entre generacions diferents.

La resta de qüestions de la secció buscaven emmarcar el perfil professional i competencial en relació a les TIC i l'ús de les xarxes dels docents.

Així, amb les primeres preguntes del bloc s'han recollit dades sobre els anys d'experiència com a docent, la dedicació i el

perfil professional. Les qüestions posteriors buscaven establir la relació del docent amb les TIC i les xarxes a nivell personal i professional.

Aquest apartat havia de permetre establir relacions entre factors com l'experiència professional, o la tipologia de recursos emprats, amb les tasques de curació de continguts analitzades en la següent secció de l'enquesta.

- **Dades sobre la tecnologia aplicada als recursos.** La part final de l'enquesta demanava per les pràctiques concretes dels docents en la funció d'elaboració de materials curriculars. Totes les qüestions d'aquesta secció buscaven establir patrons en la realització de tasques de documentació per elaborar els recursos i materials didàctics, així com determinar si les tasques que realitzen els docents poden emmarcar-se dins el procés de curació de continguts de les 4S's.

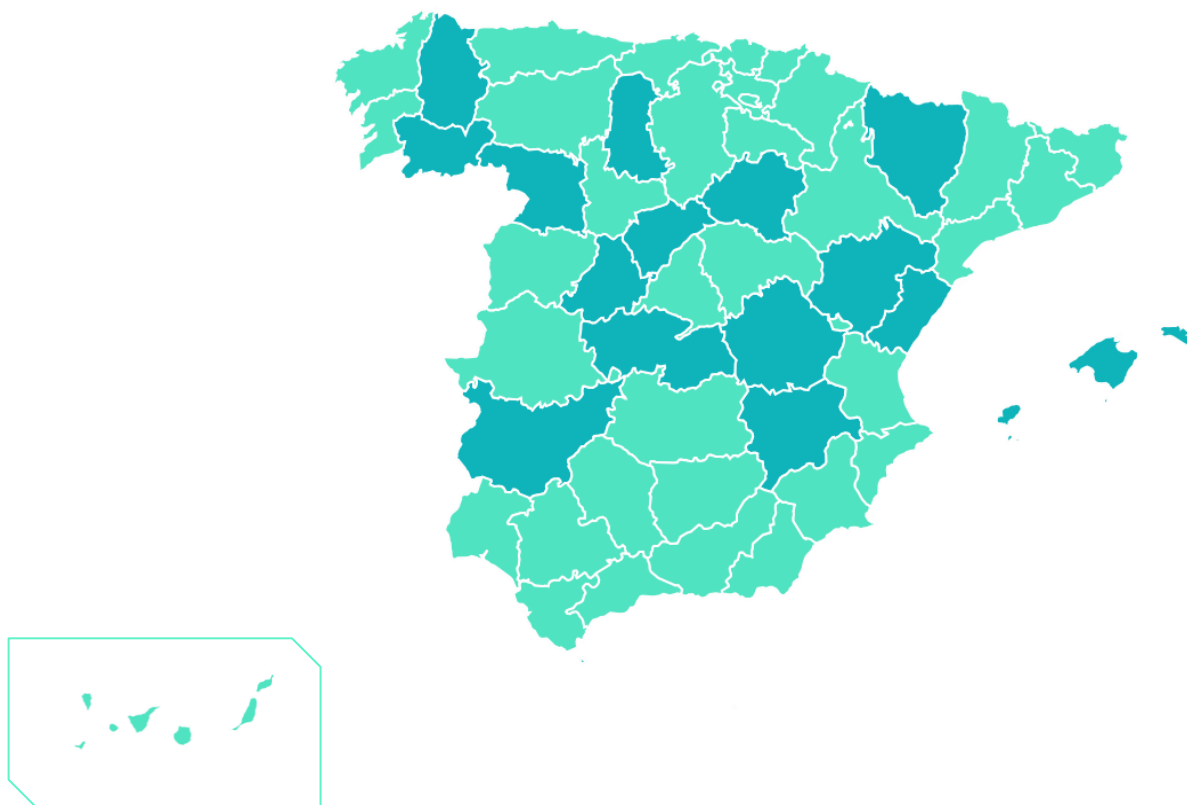
1.1 Univers i mostra

El personal docent i investigador de les universitats espanyoles representa un univers de 120.383 individus². La mostra obtinguda ha estat de 844 respostes de 38 universitats diferents de gairebé totes les comunitats autònomes, sent el marge d'error de la investigació del 3,3%.

---

² Font: *Datos y cifras del sistema universitario español (2019)*. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

■ Universitats participants

Universidad Autónoma de Barcelona
Universidad Autónoma de Madrid
Universidad Complutense de Madrid
Universidad de Alicante
Universidad de Almería
Universidad de Barcelona
Universidad de Burgos
Universidad de Cádiz
Universidad de Cantabria
Universidad de Castilla-La Mancha
Universidad de Córdoba
Universidad de Extremadura
Universidad de Girona
Universidad de Granada
Universidad de Huelva
Universidad de Jaén
Universidad de La Laguna
Universidad de La Rioja
Universidad de Las Palmas de Gran Canaria

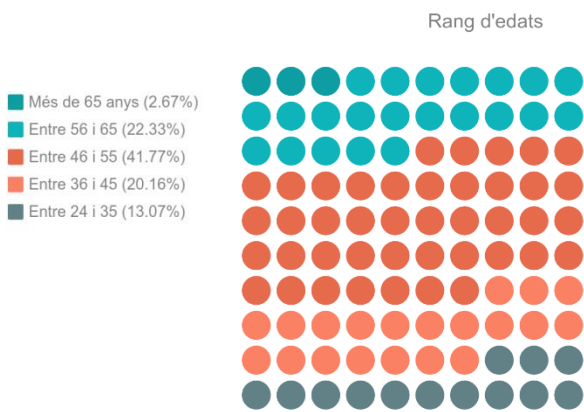
Universidad de León
Universidad de Málaga
Universidad de Murcia
Universidad de Oviedo
Universidad de Salamanca
Universidad de Santiago de Compostela
Universidad de Sevilla
Universidad de Valladolid
Universidad de Zaragoza
Universidad del País Vasco
Universidad Nacional de Educación a Distancia U.N.E.D
Universidad Pablo de Olavide
Universidad Pompeu Fabra
Universidad Pública de Navarra
Universidad Rovira i Virgili
Universidade de Vigo
Universitat de Lleida
Universitat Oberta de Catalunya
Universitat de València

Mapa de les províncies on s'ubiquen les universitats de la mostra. Elaboració pròpia

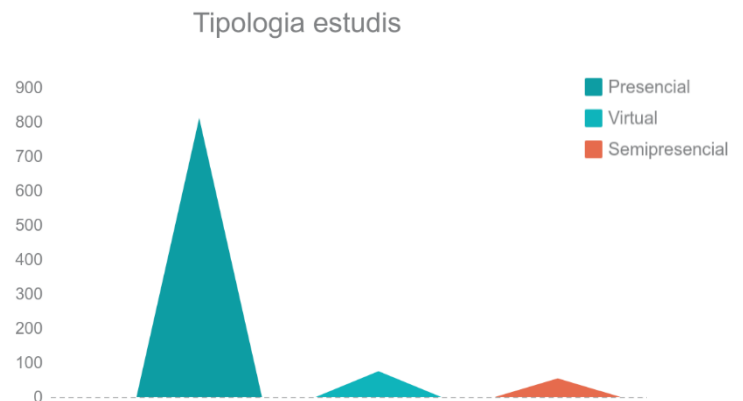
1.2 Perfil bàsic del docent

El rang d'edats dels docents participants a l'estudi va des dels 24 fins als 72, estant la majoria dels docents entre els 45 i 55 anys (veure gràfic 1). Pel que fa les àrees de coneixement, a l'enquesta també queden totes representades, sent Ciències Socials i Jurídiques la que més participació ha registrat (30,15%) i Enginyeries i Arquitectura la que menys (11,14%) (veure gràfic 3).

Cal destacar que la tipologia majoritària dels estudis ha estat la presencial (96%) tal com mostra el gràfic 2, una dada que va en la línia de la proporció de l'oferta dels estudis universitaris que s'ofereixen al territori nacional.

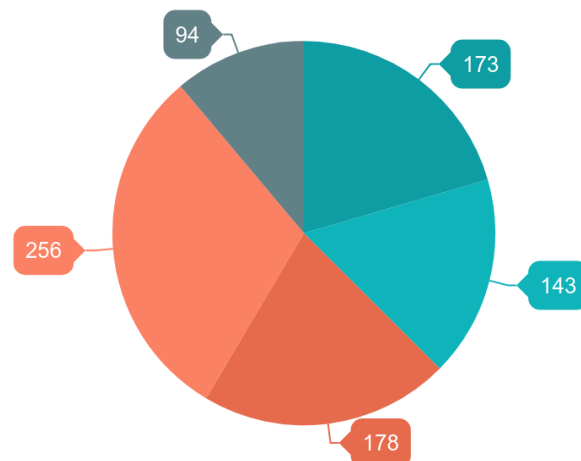

Gràfic 1. Rang d'edats dels docents. Elaboració pròpia

Gràfic 2. Proporció de tipologia d'estudis. Elaboració pròpia

ÀREA DEL CONEIXEMENT

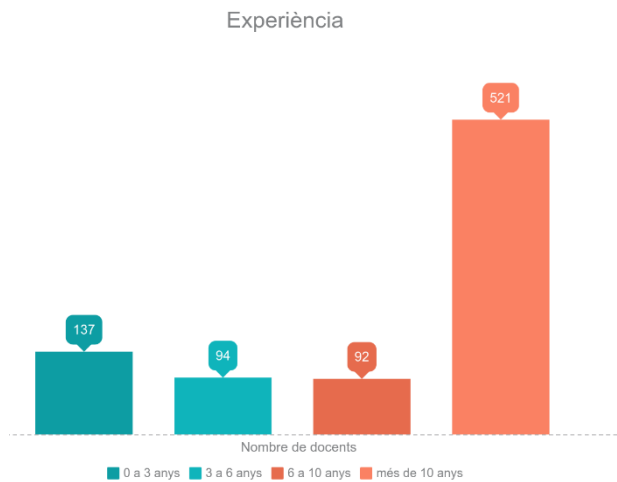

Gràfic 3. Distribució de les respostes per àrea de coneixement. Elaboració pròpia

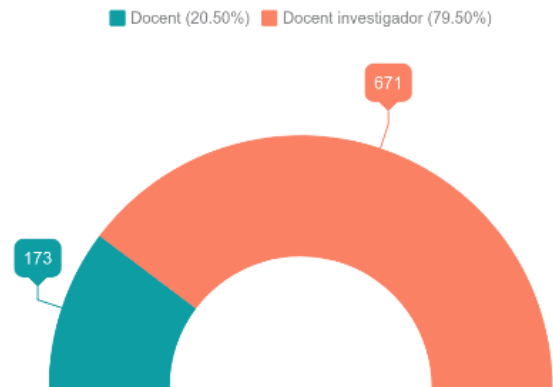

1.3 Perfil professional

El 62% dels docents tenen més de 10 anys d'experiència i una ampla majoria (gràfic 4), el 79,5% són docents investigadors (gràfic 5). Pel que fa al perfil professional, un 39% són professors titulars.

Gràfic 4. Proporció de respostes per anys d'experiència. Elaboració pròpia

Gràfic 5. Resultats per perfil del docent. Elaboració pròpia

Gràfic 6. Volum de respostes obtingudes per perfil professional. Elaboració pròpia

Per al perfil professional inicialment es van establir tres categories bàsiques, catedràtic, titular i associat i una categoria addicional "Altres".

Tal com mostra el gràfic 6, un 23% dels docents van seleccionar aquesta opció que inclou perfils diferents entre els que destaquen professors visitants, contractats doctors i professors emèrits.

1.4 Competències TIC i ús de les canals socials

Atès l'entorn tecnològic actual es va descartar la inclusió d'una opció que reflectís la falta total de competències TIC en la docència universitària espanyola. S'assumeix així que qualsevol docent a Espanya sap fer servir les eines tecnològiques imprescindibles per al desenvolupament de les seves funcions.

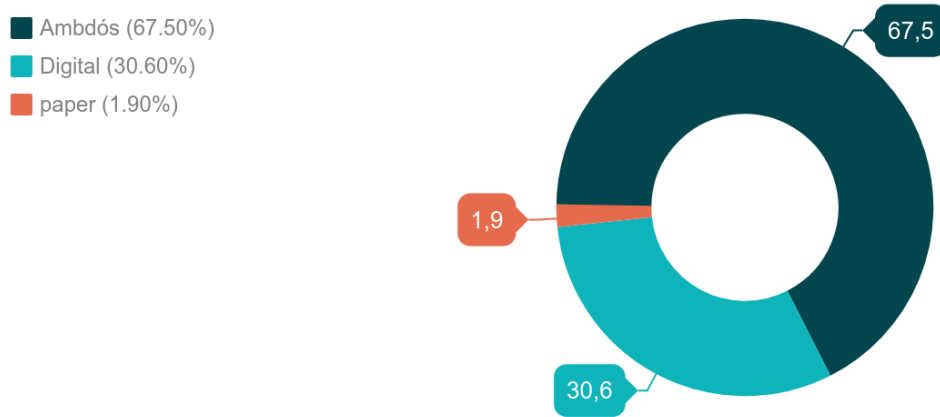
Amb un barem establert en tres nivells, els docents universitaris consideren que tenen un bon nivell de competències TIC en general. Un 86% consideren que les seves competències en les tecnologies de la informació i la comunicació són intermèdies o avançades, i només un 14% reconeix tenir competències bàsiques. A la taula 1 es pot apreciar com la proporció entre docents que han rebut formació específica i els que no és molt similar en tots tres nivells.

Nivell de competències TIC del professorat universitari		Ha rebut formació?	
		Sí	No
Bàsiques	14%	5%	9%
Intermèdies	55%	30%	25%
Avançades	31%	18%	12%
TOTALS	100 %	53%	47%

Taula 1. Comparativa de competències TIC dels docents, amb desglossament de formació rebuda. Font: Elaboració pròpia

La següent qüestió de l'enquesta valorava el format de los recursos. Tal com s'aprecia al gràfic 7, el paper, com a suport exclusiu està gairebé en desús, només un 1,9% dels docents afirmen fer servir únicament aquest format. Tanmateix, el format digital exclusiu tampoc és el suport triat per la majoria, sinó només per un 30% dels docents. Gairebé el 68% dels docents combinen tots dos suports, fet que posa de relleu que el paper té encara una forta presència a les aules universitàries.

Tipus de recursos didàctics utilitzats

Gràfic 7. Percentatge d'ús de recursos en suport paper i digital. Elaboració pròpia

Per tal d'acabar de configurar el perfil tecnològic del docent universitari, es demanava per l'ús de xarxes socials. Les qüestions en aquest àmbit abordaven d'una banda, si els docents eren usuaris de xarxes socials a nivell personal i d'una altra, si, en cas afirmatiu, feia servir alguna d'aquestes xarxes per a ús docent.

Pel que fa l'ús de xarxes socials a nivell personal, només el 18% afirmen no ser-ne usuaris, davant del 82% que sí que les fan servir canals socials per a ús personal.

En aquest mateix bloc es demanava quines eren les xarxes socials personals que feien servir. La més utilitzada pels docents a nivell personal és Facebook, amb un 60% d'enquestats usuaris a nivell personal. La segueixen Youtube (49,5), LinkedIn (47,2%), Twitter (41%), Instagram (35,9), Pinterest (16,7) i el Blog (13,4).

La proporció d'usuaris de xarxes socials se situa en els nivells de la mateixa taxa d'ús a la població en general, que l'any 2019 se situava en un 85%³.

Tanmateix, aquest paral·lelisme no es trasllada a l'ús concret de les xarxes i l'enquesta revela que els docents fan menys ús de les xarxes socials generalistes que la població en general. Com es pot observar a la taula comparativa, només LinkedIn, una xarxa eminentment professional, té una participació molt superior entre els docents que entre la població en general.

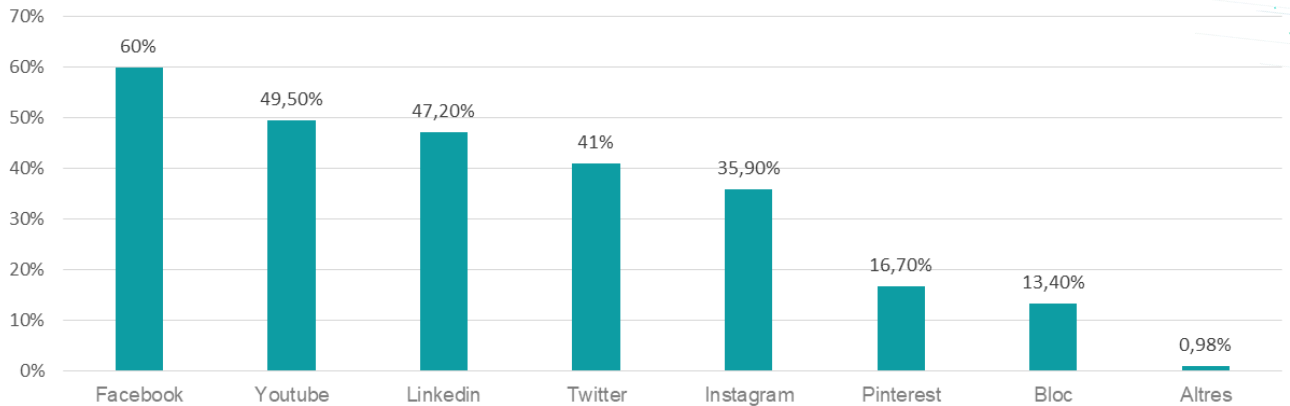
Xarxa	Taxa ús entre la població general ³	Taxa ús entre els docents universitaris	
Facebook	87%	60%	↓ 27%
Youtube	68%	49,5%	↓ 18,5 %
Instagram	54%	35,9%	↓ 18,1%
Twitter	50%	41%	↓ 9%
LinkedIn	25%	47,2%	↑ 22,2%
Pinterest	20%	16,7%	↓ 3,3%

Taula 2. Elaboració pròpia amb dades de l'Estudio Anual Redes Sociales. Elogia & Iab.spain (2019)

Per al present estudi s'ha descartat considerar les plataformes de missatgeria instantània com a xarxes socials. Malgrat Whatsapp, Telegram i eines similars ofereixen algunes funcionalitats dels canals socials, per a l'àmbit d'aquesta investigació no resulten representatives. En el mateix sentit, a l'estudi s'ha inclòs el blog com a canal social per considerar-se una plataforma social amb un ús acadèmic reconegut, malgrat a les estadístiques d'ús de xarxes socials en la població en general no s'inclou (veure gràfic 8).

³ Font: Estudio Anual Redes Sociales. Elogia & Iab.spain (2019)

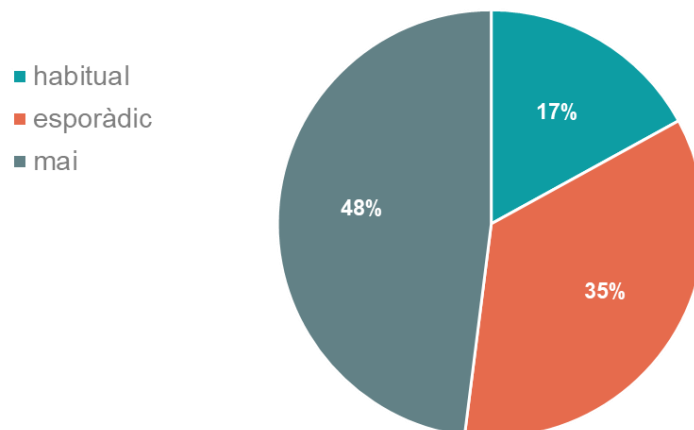
Docents i principals xarxes socials d'ús personal

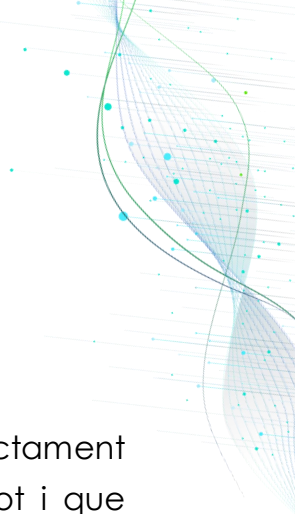
Gràfic 8. Proporció d'ús de les principals xarxes socials entre els docents universitaris espanyols. Elaboració pròpia.

Per últim i per acabar de dibuixar el perfil competencial tecnològic dels docents universitaris espanyols, es demanava si feien ús d'aquestes xarxes per a docència. L'enquesta revela que només 17% fa servir aquests canals de forma habitual per a tasques docents. Cal destacar, no obstant, que un 35% les fan servir esporàdicament i això situa l'ús de les xarxes personals per a ús docent una mica per sobre del nombre de docents que no les han fet servir mai per a usos professionals (veure gràfic 9).

Ús de xarxes personals per a tasques docents

Gràfic 9. Proporció d'ús de les xarxes socials per a ús docent. Elaboració pròpia.

1.5 Curació de continguts i recursos curriculars

Aquesta secció de la investigació plantejava les qüestions directament relacionades amb els processos de curació de continguts, tot i que només a la pregunta final s'inclouïa el terme expressament enunciat.

Les primeres preguntes es van redactar fent servir les paraules cerca, selecció, adaptació i compartició. Amb aquest plantejament es pretenia obtenir resultats sobre els processos que formen part de la curació de continguts i que, per les característiques de les seves funcions, es donen en la docència universitària, fins i tot sense que el docent conegui el concepte o relacioni aquests processos amb la pràctica de la curació de continguts professional.

En la mateixa línia, en aquest apartat els resultats de la investigació s'han estructurat en el mateix ordre en què Leiva i Guallar defineixen el procés de les 4S's: cerca, selecció, caracterització i compartició.

A - SEARCH. Cerca de fonts d'informació i recursos

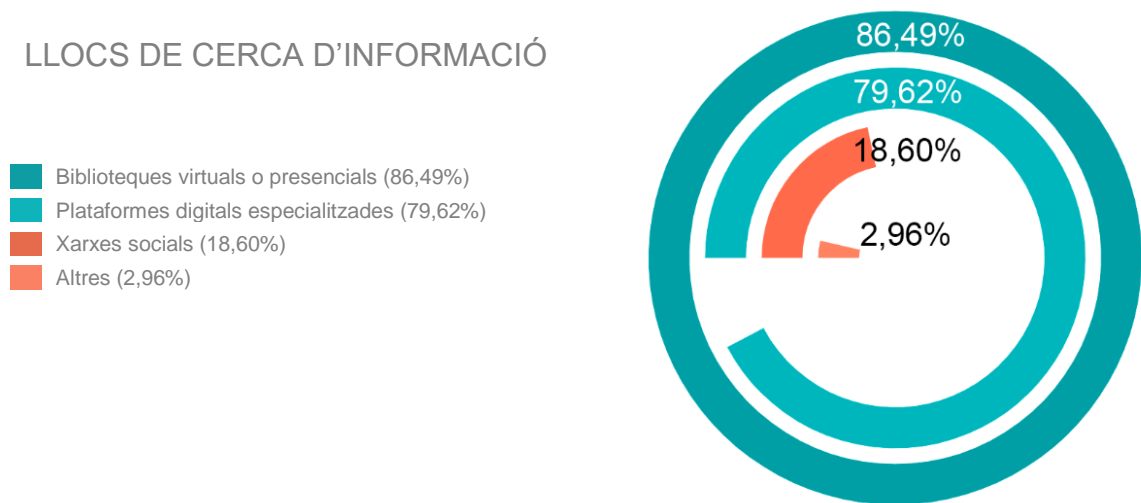
Per determinar com fan la cerca d'informació els docents universitaris espanyols, s'han fet dues preguntes, orientada la primera a analitzar els canals de cerca per trobar les fonts i la següent, la freqüència o moments en què s'efectuen aquestes cerques.

A la primera qüestió es demanava on realitzaven la cerca d'informació i recursos per a l'elaboració de material curricular. Les opcions de resposta eren múltiples i inclouïen com alternatives les plataformes digitals especialitzades (cercadors acadèmics, publicacions científiques, etc.), les biblioteques virtuals o presencials, les xarxes socials i altres (amb opció de personalitzar la resposta).

Pel que fa a l'ús de xarxes per obtenir informació i fonts, només un 18,60% dels docents afirma fer-les servir i la pràctica totalitat d'aquests

ho fa de forma combinada amb altres canals. Les Biblioteques i les plataformes digitals especialitzades són les vies d'accés a la informació més utilitzades de forma combinada (veure gràfic 10). Per la seva banda, menys d'un 3% dels docents han seleccionat l'opció altres i en aquests casos s'han indicat com a fonts per la cerca bàsicament motors genèrics (Google) i premsa.

LLOCS DE CERCA D'INFORMACIÓ

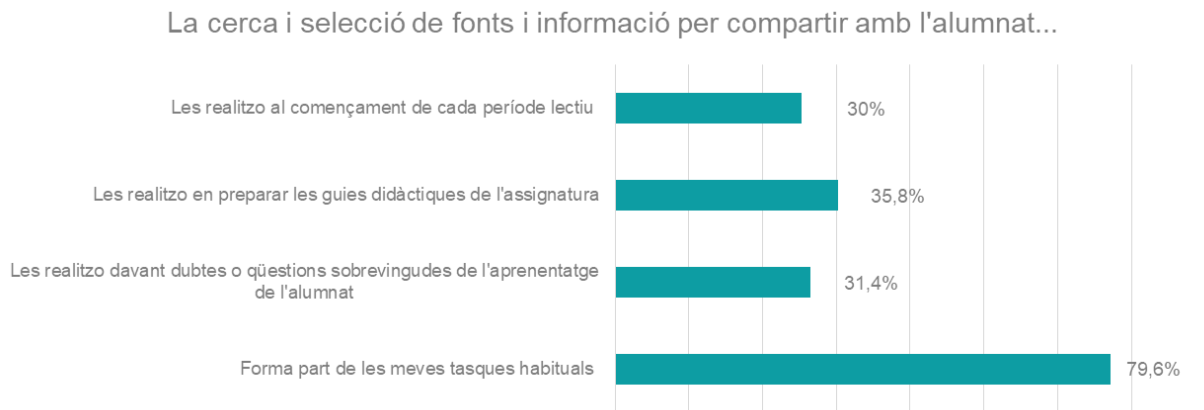
Gràfic 10. Fonts utilitzades per fer les cerques. Elaboració pròpia.

La segona qüestió d'aquest bloc pretenia establir si el procés de cerca i selecció de fonts d'informació forma part de les tasques habituals dels docents universitaris. En aquest sentit demanava quan es realitza una cerca i selecció de fonts d'informació que es convertirà en recurs docent per a l'alumnat.

Tal com s'aprecia al gràfic 11, els resultats indiquen que per a gairebé un 80% dels docents universitaris espanyols la cerca i selecció de fonts i informació per a compartir amb l'alumnat forma part de les seves tasques habituals.

Per l'àmbit de la investigació i per les opcions de resposta (no excloents), hem d'entendre com habituals les tasques que es fan de forma contínua, a banda de que puguin desenvolupar-se en determinats moments i sota circumstàncies concretes. En aquest sentit, l'enquesta revela que un 33% del professorat combina les funcions

d'aquest procés i realitza de forma contínua cerca i selecció de fonts com una tasca més de documentació, combinada amb la preparació de guies didàctiques o inici del període lectiu i/o amb la resolució de dubtes o necessitats dels alumns.

Gràfic 11. Freqüència de la tasca de cerca en la docència. Elaboració pròpia.

B - SELECT. Selecció de recursos

La investigació plantejava una única qüestió que permetia valorar els principals aspectes que es poden tenir en compte a l'hora de seleccionar un recurs didàctic.

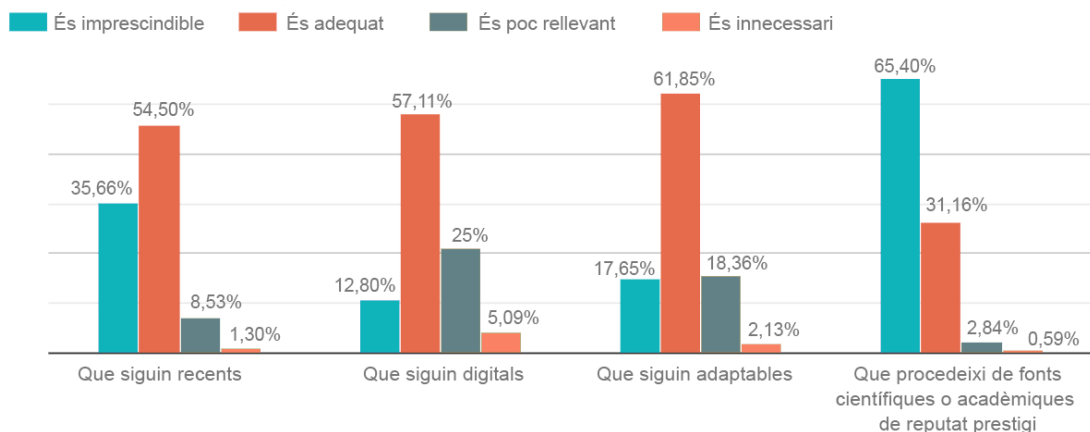
Concretament es demana valorar els següents criteris:

- Que els continguts siguin recents
- Que els continguts siguin adaptables
- Que els continguts digitals
- Que els continguts vinguin de fonts científiques o acadèmiques de reputat prestigi.

Per a la valoració s'oferia un barem de 4 nivells de necessitat: és imprescindible, és adequat, és poc rellevant, és innecessari.

Pel que fa a la selecció dels materials didàctics per compartir amb l'alumnat, com valora els següents aspectes del recurs?

Gràfic 12. Valoració dels criteris per la selecció dels recursos. Elaboració pròpia.

Com es pot apreciar al gràfic 12, les respostes posen de manifest que a l'hora de seleccionar els recursos que es compartiran amb l'alumnat, el contingut pren rellevància per sobre del format. L'agrupació dels blocs de respostes valorades com adequat i imprescindible deixa clara aquesta preeminència.

Docents que consideren imprescindible o adequat que els materials siguin:

- De fonts científiques de prestigi 96,50%
- Recents 90,16%
- Adaptables 79,05%
- Digitals 69,91%

C - SENSE MAKING. Adaptació dels recursos

La següent secció analitzava què fan els docents amb els materials i les fonts d'informació que han cercat i seleccionat, abans de posar-los a l'abast del seu alumnat. Per a fer-ho es plantejaven dues qüestions també amb diferents criteris a valorar segons, en aquest cas, la freqüència.

D'una banda es demana el nivell d'adaptació dels recursos docents, oferint tres opcions de resposta: compartició literal dels recursos (total o parcial), elaboració de guies o mòduls didàctics, creació de recursos nous adaptant els anteriors. D'aquesta manera, la compartició literal se representaria el nivell mínim d'adaptació o la falta total de la mateixa, l'elaboració de guies o recursos implicaria una tasca d'adaptació que pot hibridar la compartició literal parcial amb altres aportacions i continguts i, per últim, la creació de nous recursos seria el nivell d'adaptació màxim.

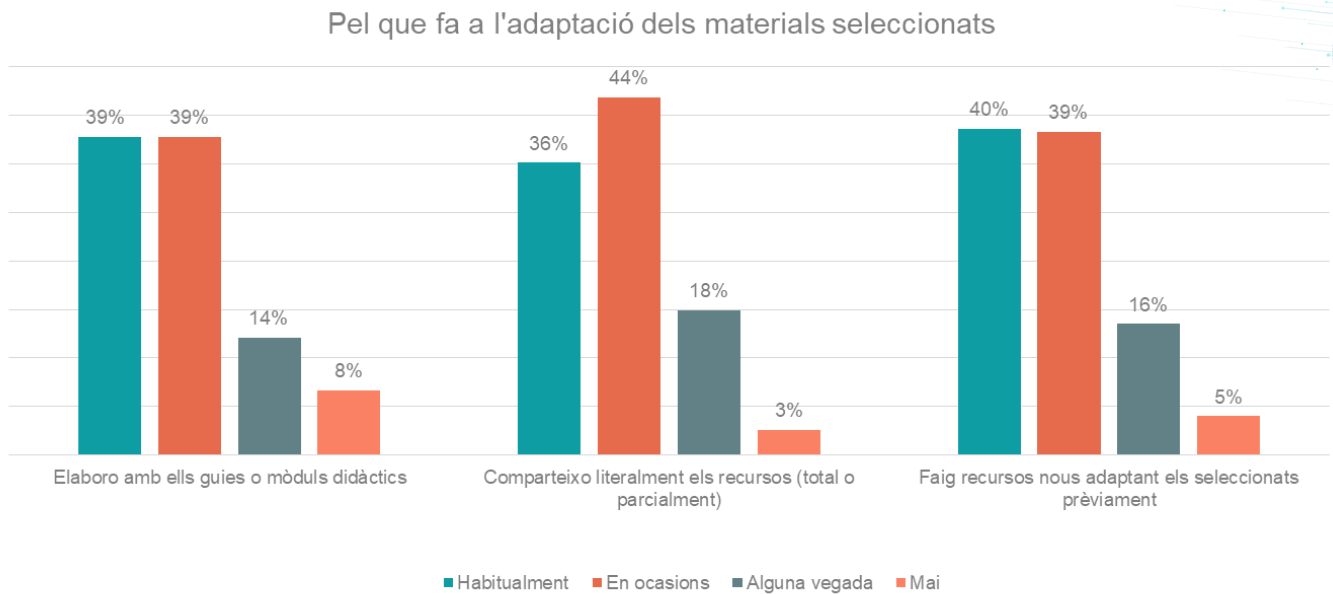
Per la seva banda, la següent qüestió preguntava pels recursos generats un cop feta l'adaptació, és a dir, el contingut elaborat per compartir amb l'alumnat. En aquesta ocasió s'oferien 5 tipologies de recurs:

- Presentacions / infografies
- Material audiovisual
- Resums i guies d'estudi
- Activitats participatives virtuals
- Mòduls didàctics hipertextuals

A totes dues qüestions les opcions de valoració es basaven en la freqüència en què s'optava pel tipus d'adaptació, dividida en 4 nivells: habitualment, en ocasions, alguna vegada, mai.

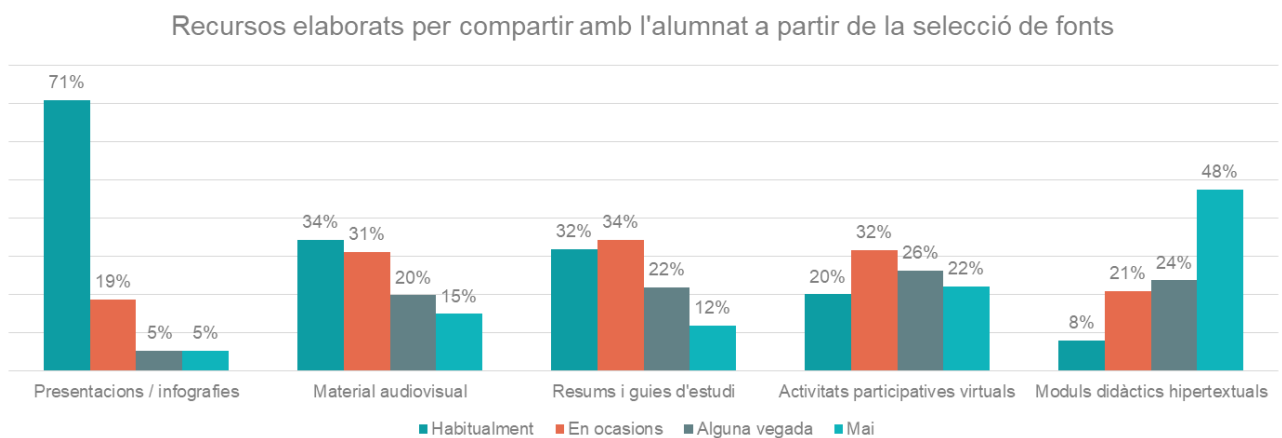
Cal tenir present que el nivell d'adaptació, més enllà de la decisió del docent, pot dependre del tipus de contingut que es vol compartir. Per aquest motiu les respostes a aquesta qüestió no són excloents. Dins una mateixa assignatura, un docent pot, per exemple, elaborar guies amb uns continguts esporàdicament, crear recursos nous amb d'altres habitualment i compartir literalment en ocasions.

Tal com mostren els resultats a la gràfica 14, les proporcions en la realització de les tres accions són força similars.

Gràfic 13. Nivell d'adaptació dels recursos seleccionats. Elaboració pròpia.

Pel mateix motiu, a la següent qüestió les alternatives també són múltiples i no excloents: un mateix docent pot decidir compartir diferents tipus de continguts i de formats. Tanmateix, a la gràfica 14 es pot apreciar com destaca la creació d'infografies i presentacions per sobre de l'elaboració de guies d'estudi o de mòduls didàctics hipertextuals que serien el recurs que menys fan servir els docents universitaris espanyols.

Gràfic 14. Tipologia de recursos elaborats segons l'adaptació. Elaboració pròpia.

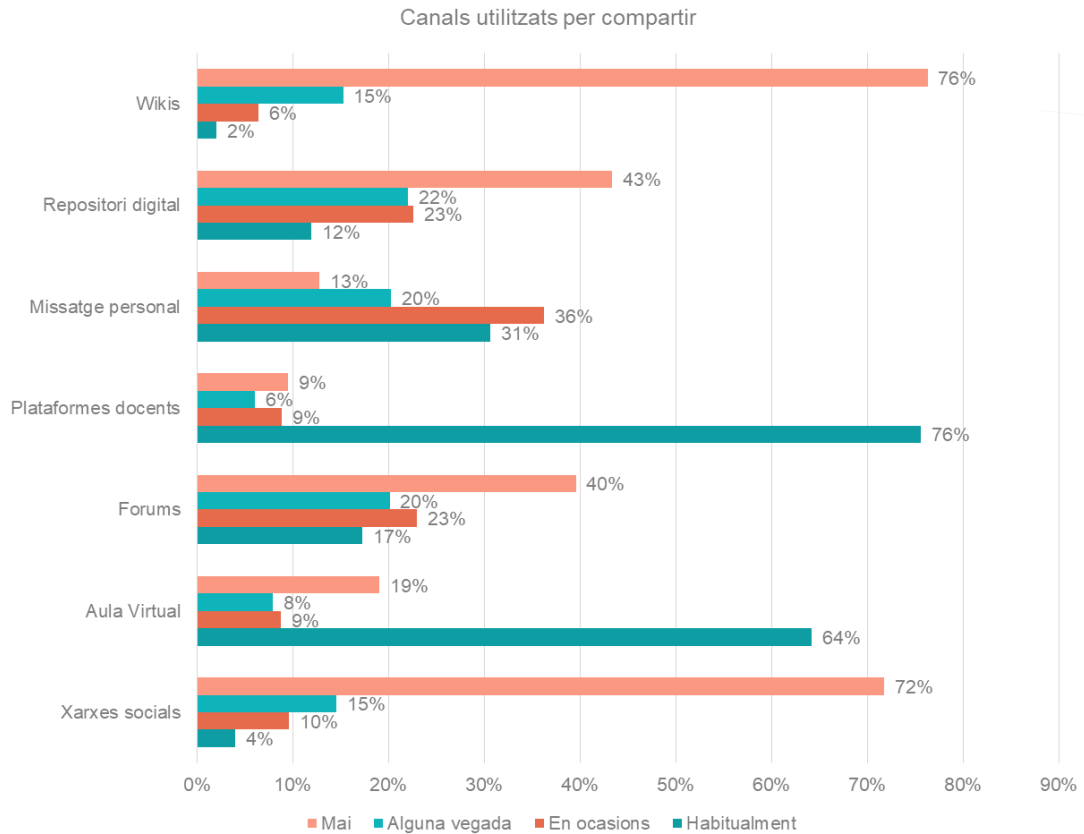
D - SHARE. Compartició amb l'alumnat

La fase final de l'enquesta analitzava les vies per compartir amb l'alumnat els recursos. En aquest mòdul es feien dos preguntes, la primera orientada a conèixer les plataformes de compartició que fan servir els docents, incloent les xarxes socials. La segona qüestió demanava que, en cas de compartir en xarxes socials, s'indiqués quin tipus de xarxa es feia servir.

Novament s'opta per una resposta de resposta múltiple amb valoració de nivell de la freqüència d'ús de cada plataforma (habitualment, en ocasions, alguna vegada, mai):

- Xarxes socials
- Aula virtual
- Fòrums
- Plataformes docents
- Missatge personal
- Repositori digital
- Wikis

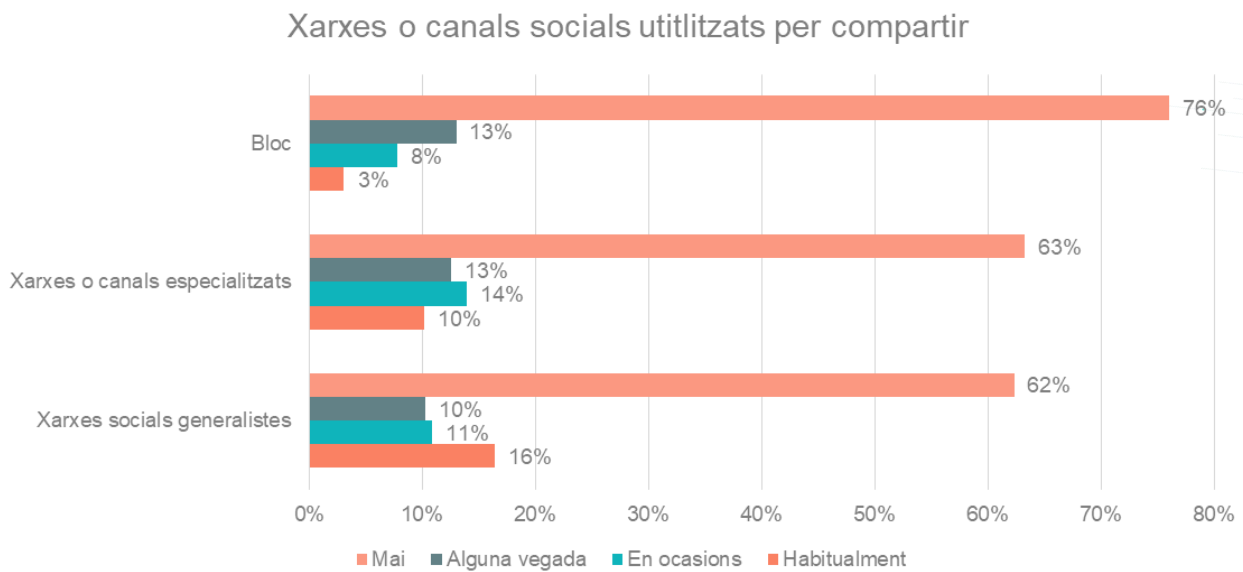
Tal com mostra la gràfica 15, els resultats posen de manifest la preferència per l'ús de plataformes docents i aules virtuals com el canal principal. Aquestes plataformes serveixen de punt de trobada entre alumnes i professors, per tant, la seva preeminència està plenament justificada. No obstant, l'enquesta revela que l'ús de canals alternatius, com les xarxes socials, també és una realitat, tot i que encara minoritària, a la docència universitària espanyola.

Gràfic 15. Canals i plataformes fetes servir per compartir. Elaboració pròpia.

Pel que fa qüestió directament relacionada amb l'ús de les xarxes socials com a canal per compartir amb l'alumnat recursos docents, es feien 3 diferenciacions entre els canals: xarxes socials generalistes (Facebook, Instagram, Twitter...), xarxes o canals socials especialitzats i blogs. Com s'ha apuntat al principi, el blog és un canal social que permet, no només compartir contingut, sinó també interactuar amb ell i fer-ne seguiment.

Es posa de relleu com les xarxes són encara d'ús minoritari per compartir els recursos amb l'alumnat, però no són tampoc una opció que es pugui considerar menyspreable pel volum de respostes. Un 27% fan servir de forma habitual o en ocasions xarxes socials generalistes per compartir recursos amb l'alumnat i un 24% fa el mateix en xarxes socials especialitzades (veure gràfic 16).

Gràfic 16. Canals i plataformes fetes servir per compartir. Elaboració pròpia.

E - Ús de xarxes socials i segmentació de la mostra

Per posar en relació el perfil dels docents indicats al començament d'aquest capítol amb les pràctiques descrites al procés de curació de continguts, s'ha realitzat una segmentació dels resultats.

Es pretén determinar en quin nivell l'ús de les TIC i de les xarxes socials en la pràctica docent està determinat per l'àrea de coneixement, per les competències TIC del docent o pels anys d'experiència en aquest grup professional.

En concret s'analitzen els dos processos de la curació de continguts en què les xarxes socials poden adquirir més protagonisme, la cerca i la compartició. S'ha segmentat la població en els tres grups indicats:

- Àrea del coneixement
- Nivell de competències TIC
- Anys d'experiència docent

De cada grup s'han seleccionat les respostes a les qüestions que fan referència a l'ús de les xarxes socials en la pràctica en general o en algun dels processos de la curació.

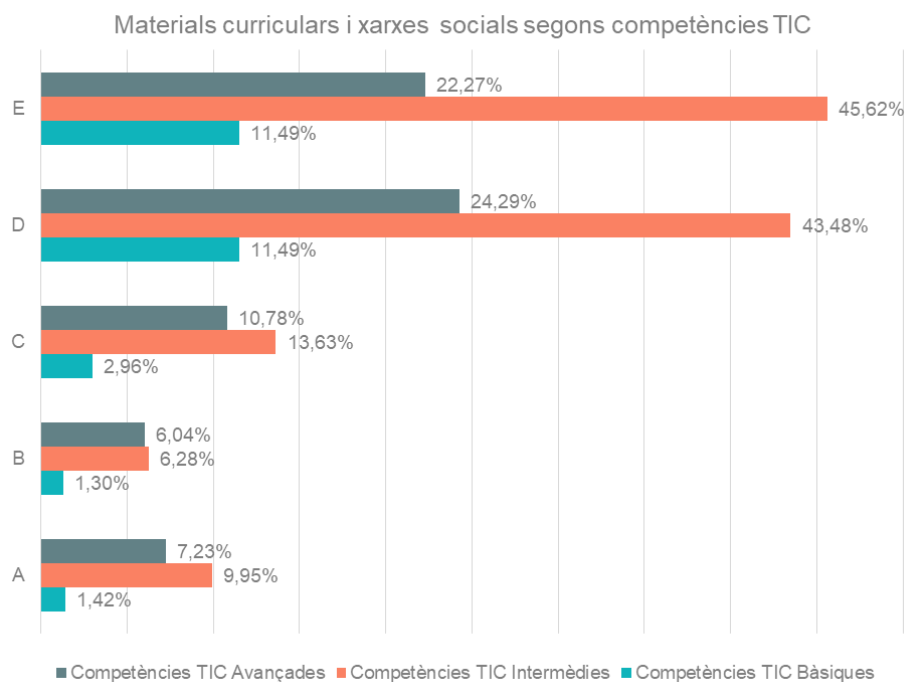
Els criteris analitzats per segmentar la mostra en aquesta fase han estat els següents:

- a) Fan servir xarxes socials en la cerca de recursos.
- b) Fan servir xarxes socials per compartir.
- c) Comparteixen en xarxes socials generalistes
- d) Comparteixen recursos literalment
- e) Consideren imprescindible o adequat que els recursos siguin adaptables

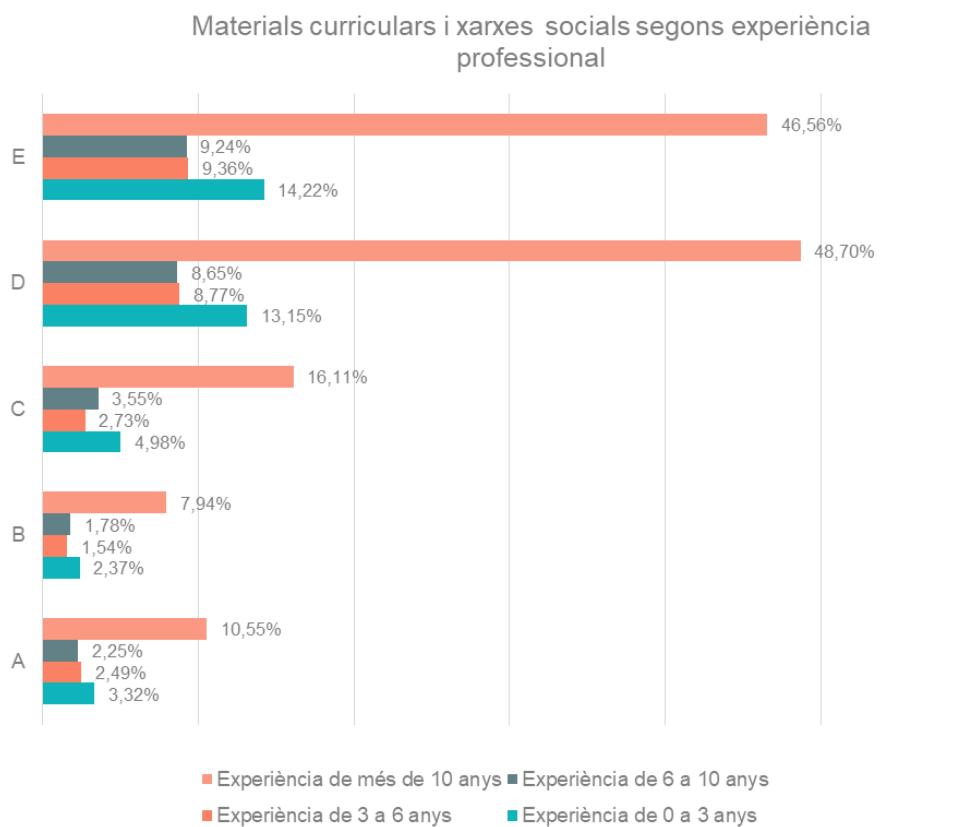
Per als criteris a, b, c i d, s'han considerat les respostes "habitualment" i "en ocasions", descartant les respostes "mai" i "alguna vegada". A la taula 3 es detallen les proporcions en cada cas i les gràfiques 17, 18, 19 il·lustren el recull de dades de cada grup.

	Fan servir xarxes socials en la cerca	Fan servir xarxes socials per compartir	Comparteixen en xarxes socials generalistes	Comparteixen recursos literalment	Consideren imprescindible o adequat recursos adaptables
	A	B	C	D	E
Competències TIC Bàsiques	1,42%	1,30%	2,96%	11,49%	11,49%
Competències TIC Intermèdies	9,95%	6,28%	13,63%	43,48%	45,62%
Competències TIC Avançades	7,23%	6,04%	10,78%	24,29%	22,27%
Experiència de 0 a 3 anys	3,32%	2,37%	4,98%	13,15%	14,22%
Experiència de 3 a 6 anys	2,49%	1,54%	2,73%	8,77%	9,36%
Experiència de 6 a 10 anys	2,25%	1,78%	3,55%	8,65%	9,24%
Experiència de més de 10 anys	10,55%	7,94%	16,11%	48,70%	46,56%
Art i Humanitats	6,64%	3,55%	7,23%	16,94%	15,40%
Ciències	1,54%	1,18%	2,84%	11,49%	13,51%
Ciències Socials i Jurídiques	6,40%	5,21%	9,83%	25,59%	23,93%
Ciències de la Salut	3,08%	2,61%	5,92%	17,77%	18,60%
Enginyeria i Arquitectura	0,95%	1,07%	1,54%	7,46%	7,94%

Taula 3. Segmentació dels principals aspectes de la curació segons competències TIC, experiència i àmbit de coneixement. Font: Elaboració pròpia.

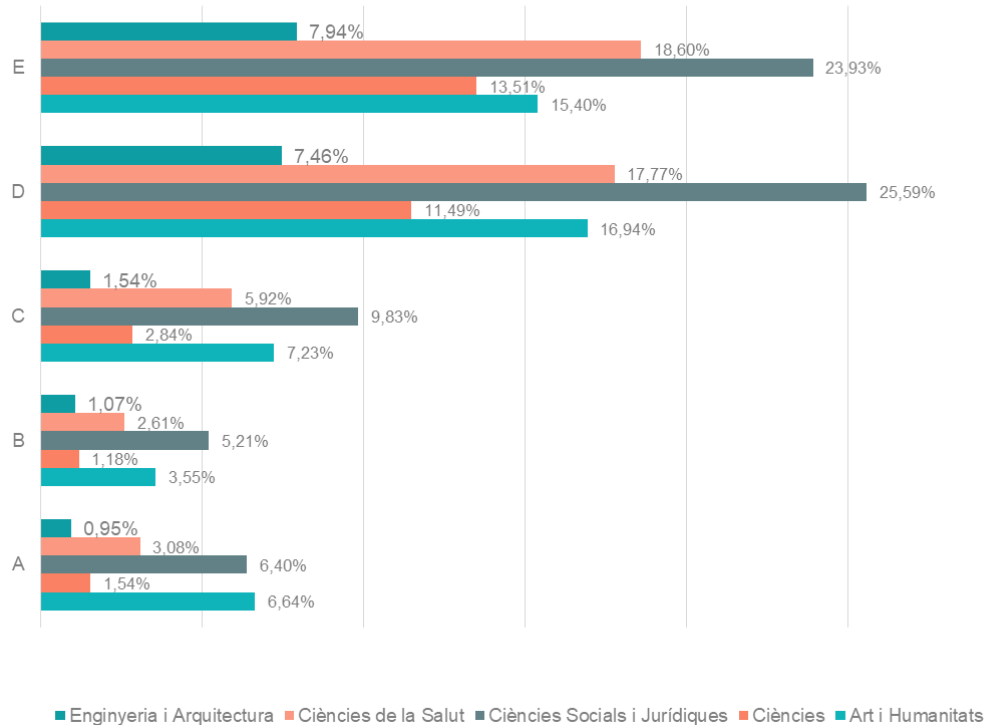
Gràfic 17. Segmentació dels principals aspectes de la curació segons competències TIC. Elaboració pròpia.

Gràfic 18. Segmentació dels principals aspectes de la curació segons experiència professional. Elaboració pròpia.

Materials curriculars i xarxes socials segons àmbit del coneixement

Gràfic 19. Segmentació dels principals aspectes de la curació segons àrea del coneixement. Elaboració pròpia.

De totes aquestes dades destaca que els docents amb més anys d'experiència són també els que més comparteixen en xarxes i més valor donen a que els materials siguin adaptables. Tanmateix també són els que més vegades comparteixen recursos literalment (total o parcialment). D'altra banda, les Ciències Socials i Jurídiques són l'àrea de coneixement que més comparteix en xarxes i, novament, també literalment.

Per últim, tot i que es podria pensar que els professors amb un nivell superior de competències TIC serien els més propensos a compartir en xarxes i en preferir recursos adaptables, l'enquesta demostra que aquest lloc l'ocupen els docents que consideren que les seves competències TIC són intermèdies.

F - Apropiació del terme Curació de Continguts

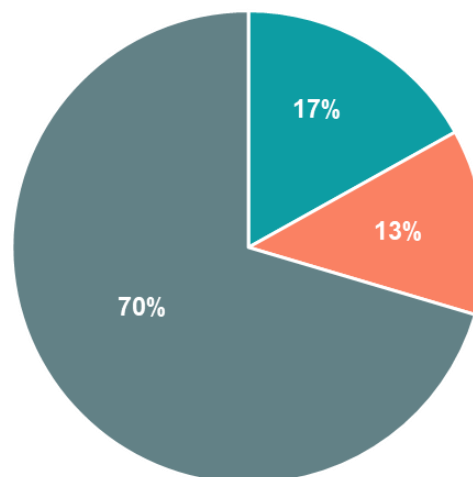
Per concloure l'estudi es pretenia dibuixar el nivell de penetració que té el concepte entre els docents universitaris. La pregunta, molt simple, demanava si es coneixia el concepte i oferia tres alternatives de resposta:

- Sí, la conec i incorporo a la meva feina com a docent
- Si, la conec però no la incorporo a la meva feina com a docent
- No la conec

Tal com s'aprecia a la gràfica 20, els resultats posen de manifest finalment que la *content curation* és encara una pràctica desconeguda per a una ampla majoria de docents, tot i que un 30% del professorat la coneix, només un 17% la incorpora al seu treball com a docent.

Coneixes la curació de continguts?

- Sí, la incorporo a la meva feina com a docent
- Sí, però no la incorporo a la meva feina com a docent
- No la conec

Gràfic 20. Proporcions d'adopció del terme curació de continguts en la docència. Elaboració pròpia.

1.6 Docents Content Curators

Al finalitzar l'enquesta es demanava col·laboració als participants que volguessin aportar més informació sobre el seu cas concret. Dels docents que van accedir a participar en aquesta segona fase, es van seleccionar 12 perfils que afirmaven conèixer la curació de continguts i practicar-la en el seu exercici professional.

Se'ls va realitzar una petita entrevista que ha girat al voltant de 4 eixos relacionats directament amb la decisió de practicar la curació de continguts en la docència universitària: els beneficis del procés en la pràctica de la docència, opinió sobre rellevància de la curació en l'actualitat, beneficis per a l'alumnat i eines específiques per curar continguts.

A continuació es resumeixen les principals aportacions dels docents entrevistats en cada una de les qüestions.

Quins beneficis aporta el procés de curació de continguts al teu treball diari?

- Fiabilitat i veracitat
- La selecció de continguts de qualitat contínua permet traslladar contingut actualitzat
- Aportar als estudiants una panoràmica de continguts tractats i les vies més adients per accedir a ells dins la ingent quantitat d'informació de la que disposem.
- Integar la part creativa en l'actualització dels continguts. Les possibilitats de barrejar continguts i incloure diferents tipus en classe et permet veure un mateix tema des de diferents prismes.
- La curació en sí mateixa és coneixement que vaig adquirint mentre vaig millorant el que treballem en classe. En les assignatures que imparteixo, els recursos emprats en classe no estan tancats fins a escassos minuts que comenci la classe. Això

és el que millor pots fer com a docent. No és dir-li com és la realitat sinó que mostrar-los les diferents realitats.

- Permet seleccionar recursos atractius per a l'alumnat i que els ajuden a mantenir l'atenció.
- Actualització. Permet aportar contingut permanentment actualitzat i enfocar la meua contribució més a l'aportació de valor a la seva aplicació que al seu disseny.
- Estalvi de temps i desbordament cognitiu. Sé què necessito i em centro només en aquests continguts.
- Possibilitat d'oferir a l'estudiant continguts actualitzats i rigorosament seleccionats
- Permet que l'alumne s'impliqui molt més en l'actualitat, investigui pel seu compte i aporti dinamisme als continguts de les seves pràctiques
- Es una tasca laboriosa, però els alumnes valoren molt que hi dediquis temps perquè fa les matèries més accessibles.
- M'ajuda a mantenir-me informat i triar el contingut que millor s'ajusta al meu alumnat.

Creus que la curació de continguts és més important ara que fa 15 anys (abans de la revolució de les xarxes socials)?

- Sí, perquè és una eina contra l'increment de les *fake news* o webs no fiables
- Sí, per la varietat d'eines que faciliten la cerca de precisió de recursos on-line
- La importància de la curació és la mateixa, varia la facilitat i l'accés instantani a les fonts, fet que exigeix un nivell d'alerta superior.

- Vivim en un món instantani i això complica la captació de l'atenció de les persones en un aula. La curació fa una labor important en aquest sentit.
- El creixement dels volums d'informació i la gran quantitat d'eines existents, converteixen la curació de continguts en una pràctica molt més important avui que fa 10 anys.
- La saturació informativa fa necessari tenir eines que activin l'actitud crítica.
- Les xarxes faciliten accés immediat sense filtre acadèmic i això fa necessari establir processos de curació.
- Crec que les xarxes socials no tenen una influència clara en la docència. Però altres eines i plataformes per curar continguts, com els portals especialitzats sí que han millorat molt els procediments d'aprenentatge.
- Sempre ha estat important, però ara és més fàcil i resulta imprescindible si treballes en un àmbit d'actualitat informativa.
- Amb les xarxes socials els continguts tenen més fluïdesa i immediatesa alhora que permeten fer el seguiment d'un material en particular per analitzar si ha ofert experiències enriquidores.

Què creus que aporta el procés de curació de continguts a l'alumnat en comparació amb una elaboració de recursos més tradicional.

- Pensament crític i filtratge de la informació
- Els situa en un entorn digital on ells ja habiten. Possibilita generar continguts amb el llenguatge, la rapidesa i l'eficiència necessària per arribar-hi.
- Fa de pont amb una realitat més propera, tot i que sóc partidària de combinar ambdues formes de recopilació de continguts per a les matèries.

- Permet mantenir l'atenció de l'alumnat i augmentar el nivell de compromís del mateix amb l'assignatura.
- Rapidesa i eficàcia en oferir elements apropiats per a la formació de l'alumnat.
- Actualitat. Habilitats digitals. Pensament crític. Reflexió. Síntesi.
- Recursos per obtenir informació de qualitat, personalització de l'aprenentatge i actitud crítica. Ells seleccionen, registren, classifiquen i organitzen i gestionen els documents, les dades i les informacions que necessiten pel seu futur professional, òbviament, amb el meu acompanyament.
- Crec es complementa amb l'elaboració tradicional dels recursos, que aporta raonament i rigor a la rapidesa i immediatesa en l'accés a la informació actuals.
- La possibilitat d'adaptar els continguts de forma dinàmica sense perdre temps en preparar recursos o aprendre a fer servir eines per crear continguts.
- Fiabilitat i elecció personal dels continguts, afegeix responsabilitat a l'alumnat i agilitza el seu procés de maduració.
- Facilita un estudi de la matèria més amè i comprensible que ajuda a l'assimilació més completa de les assignatures.
- Accés asíncron als continguts, des de qualsevol lloc, i la possibilitat d'obtenir el valor afegit que aporta la varietat de formats (escrit, vídeo, *podcast*, etc.).

Fas servir eines específiques per la curació de continguts? Quines?

- Pocket
- Flipboard
- Art21

- Per a la fase de cerca i selecció: LinkedIn, llistes de Twitter, blog i pàgines especialitzades, subscripció a newsletters. Per a l'adaptació Canva, Piktochart, ShowMore, Filmora.
- Scoop.it
- Alertes de Google
- Storify
- Kahoot
- Feed.ly
- Edmodo

1.7 El suport de la universitat. El cas UB.

E.B. és tècnic de la Unitat de Docència (UD) del Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la Universitat de Barcelona. Desenvolupa la seva feina des de fa més de 15 anys i entre les seves funcions destaquen la gestió de les plataformes i canals socials de la unitat. Les seves tasques professionals inclouen la curació de continguts a les xarxes i la gestió del blog de la unitat (el [TACTIC](#)), on ofereixen un recull actualitzat de multitud d'eines i recursos per a docents, investigadors i estudiants.

A la UD troben suport els més de 5.500 docents que té la Universitat de Barcelona⁴, i compta amb tres tècnics, una responsable i un equip de becaris que es complementa amb els Punts de Suport a la Docència, ubicats a les biblioteques de la UB.

L'entrevista realitzada al professional de la unitat posa de relleu algunes qüestions bàsiques analitzades en aquest treball de recerca:

---

⁴ Dades facilitades per la UD. UB 2019.

Les competències TIC dels professionals, l'adaptació i compartició de materials curriculars i la curació de continguts en l'àmbit docent.

Docència i TIC. Les principals dificultats que es troben els docents que arriben a la UD tenen la seva base en la manca de competències TIC i TAC del professorat.

Aquest desconeixement no sempre està associat a l'edat del professorat com es podria pensar en un primer moment. Ens podem trobar professorat amb una edat que implica una aprenentatge de les TIC i les TAC amb bons coneixements i pel contrari una altre marge d'edat que sembla que ja implicaria aquest coneixement i no sempre és així.

Materials curriculars. Pel que fa al tipus de consulta i demandes que arriben a la UD, sempre són qüestions relacionades amb els materials curriculars.

La majoria de vegades es tradueixen en planes webs creades amb Content Management System (CMS) en el nostre cas concret amb Drupal. Això ens permet que el professorat amb baixos coneixements de les eines TIC puguin ser "autònoms" alhora d'actualitzar els continguts de la plana web una vegada l'hem creat d'acord als seus criteris de disseny.

Suport professional. El propi personal de la unitat imparteix cursos per als docents de la universitat. Fan cursos d'eines concretes, com per exemple Drupal, resol les consultes posteriors i atén els suggeriments de millora. A més a més, des de l'any 2014 ofereixen un recull d'eines a l'espai del TACTIC, en què s'hi poden trobar multitud de recursos enfocats a millorar la pràctica docent, com eines per a la gamificació a l'aula, instruments per posar en marxa una "flipped classroom" o eines de dinamització com Kahoot.

Els materials curriculars. L'equip tècnic de la UD centra els esforços en oferir eines, que si bé no determinen per sí mateixes els continguts sí que contribueixen a millorar processos dels docents.

El contingut no serà millor o pitjor en funció de la plataforma/app que el dissenyi o el distribueixi. Aquest apartat correspon al professorat dintre de la seva llibertat de càtedra.

La curació de continguts docents. Com s'ha comentat, la UD aplica una metodologia de curació de continguts en les seves funcions diàries, sobretot pel que fa a la cerca, selecció i compartició d'eines TAC i TEP per als professors de la Universitat de Barcelona. En aquest sentit, valoren que la curació de continguts és molt necessària avui per als professionals de la docència.

La curació de contingut permet separar el gra de la palla dintre de l'immens graner que arriba a ser internet. Si el docent fa una bona curació de continguts (procés no exempt de dificultats) el material que arribarà a l'alumne serà de molta més qualitat que sinó es fa aquesta curació o bé es deixa en mans dels alumnes aquesta feina (cosa que també passa molt sovint).

Capítol V. Conclusions

La present investigació pretenia determinar, d'una banda, quin ús fan els docents de les tecnologies per elaborar recursos curriculars i, d'una altra, quins sistemes fan servir per curar continguts didàctics en l'escenari tecnològic actual.

Cal destacar que el procés de curació de continguts, com a procés de documentació, és inherent a les funcions que tenen encomanades els docents. En aquest sentit, el treball no perseguia determinar si els docents realitzen o no curació de continguts, sinó que s'orientava a determinar si els processos que fan servir per documentar-se es poden emmarcar dins la metodologia de la curació de continguts exposada pels professors Guallar i Leiva. Aquesta metodologia afegeix el context tecnològic i comunicatiu que marca el fet diferencial entre les tasques de documentació tradicional i els processos de curació de continguts actuals.

La curació de continguts avui implica adaptació contínua a les tecnologies i canals d'accés a la informació. A la docència universitària es parla de TIC, TAC i en menor grau també de TEP, com a eines, plataformes metodològiques i sistemes que contribueixen a definir, i fins i tot configuren, la pràctica docent actual. Aquest treball havia d'analitzar també en quin grau estan implementats els processos de curació de continguts en aquest complex escenari tecnològic i comunicatiu.

Els resultats revelen que, d'una banda, tot i que es fan servir recursos digitals, aquests encara es combinen de forma majoritària amb recursos en paper. El suport físic difícilment pot encabir-se en el procés de curació de continguts actual que emmarca la investigació, perquè les característiques d'aquests recursos impedeixen la sistematització de la cerca i la compartició, i compliquen molt l'adaptació.

D'altra banda, un altre dels aspectes bàsics per l'anàlisi de metodologia objecte d'aquest treball és l'apropiació de les xarxes socials en la docència universitària. Hem vist com l'ús d'aquests canals està lluny de ser majoritari entre els docents i, de fet, fins i tot la taxa d'ús de xarxes socials és inferior entre aquests professionals que en la població en general. En aquest escenari, només una minoria de docents cerca o comparteix informació amb l'alumnat a través de canals socials i gairebé mai ho fan de forma exclusiva per aquests mitjans.

Pel que fa al procés de documentació que segueixen els docents, les 4 fases del mètode de Guallar i Leiva són plenament identificables, tot i que, com s'ha comprovat, els docents no acaben d'aprofitar les potencialitats del context tecnològic actual per la implementació d'uns processos sistematitzats.

La cerca de continguts (SEARCH) és una funció bàsica i contínua entre els docents (un 80% la consideren part de les seves tasques habituals). Les biblioteques continuen tenint la preeminència com a fonts documentals i l'ús de les xarxes en aquesta fase és minoritari. Cal destacar, però, que aquest ús és molt representatiu, sobretot tenint en compte que fa aproximadament 15 anys aquesta opció no estava disponible.

Per la fase de selecció (SELECT) ha quedat palès que els criteris acadèmics superen els criteris formals del recurs. S'entén que a la docència no pot ser d'una altra manera, perquè les funcions que té encomanades l'educació superior van lligades al rigor dels materials i, en aquest sentit, la selecció d'un determinat contingut haurà de dependre sempre de la seva adequació als continguts de la matèria i del rigor acadèmic. Tanmateix, cal destacar que, com tal apunten alguns docents que practiquen la curació de continguts, l'aprenentatge no és pot centrar només en traslladar continguts.

La *content curation*, de la mà de les TIC, les TAC i les TEP facilita la selecció no només de continguts sinó també de recursos i eines

valuosos per a la formació de l'alumnat, tant en l'àmbit l'assignatura en qüestió, com per al seu desenvolupament i creixement personal. Cal recordar en aquest sentit, que aquest últim és un dels objectius de les funcions superiors que la universitat té encomanades.

En la línia de tot l'exposat fins ara, la fase d'adaptació dels recursos (SENSE MAKING), torna a posar de manifest que els mètodes tradicionals encara són preeminents i la compartició de recursos de forma literal es manté com pràctica majoritària. Tot i així, és en aquesta pràctica on s'aprecia un major nivell d'implementació del procés curació de continguts actual. Els docents combinen la compartició literal amb l'aportació de sentit i valor als recursos mitjançant l'elaboració de guies, resums, presentacions i material audiovisual.

Per últim, la fase de compartició amb l'alumnat (SHARE), en la línia de la primera fase de cerca, torna a posar de relleu l'ús minoritari de plataformes digitals que no són d'ús exclusiu docent (aules virtuals i plataformes docents, per exemple) i més de 70% dels docents afirmen que no han compartit mai contingut a les xarxes socials.

Aquests resultats donen resposta als objectius plantejats a l'inici de la investigació. Pel que fa a l'ús que fan els docents de les tecnologies per elaborar recursos curriculars, el treball demostra que predomina la utilització de les TIC com a eines de treball que substitueixen, en ocasions de forma minoritària, els suports físics i els processos analògics. L'ús de canals socials i de mitjans exclusivament digitals és encara minoritari.

L'altra qüestió que es plantejava a l'inici era quins sistemes fan servir els docents per curar continguts didàctics en l'escenari tecnològic actual. En la línia de l'anterior resultat, els processos de documentació es donen ara facilitats per les TIC, però basats de forma majoritària en criteris tradicionals que releguen la importància del format del recurs a un segon terme, donant preferència al contingut (sovint compartit de forma literal).

Tanmateix, cal destacar que, tot i que minoritària, hi ha una clara presència de nous formats, plataformes i canals socials a la docència universitària espanyola. En aquest sentit, les reflexions extretes de les entrevistes als docents que practiquen la curació de continguts obren la porta al debat de la rellevància o no d'implementar aquest procés a la pràctica docent universitària de forma conscient i sistematitzada.

La comunicació en xarxa i el creixement exponencial de la informació derivat de la democratització d'accés a la creació de continguts no elimina el valor que tenen els continguts editorials tradicionals però la coexistència amb continguts de menys valor (webs sense rigor acadèmic o científic, notícies falses...), fa que la curació de continguts esdevingui una competència digital que en l'àmbit de la docència universitària agafa encara més rellevància.

D'altra banda, la pràctica de la curació de continguts permet l'actualització professional i tecnològica constant.

Em permet no estar oxidat.

(Testimoni docent)

En la mateixa línia gairebé totes les entrevistes als docents curadors han remarcat la importància d'anar millorant el contingut impartit, no només per estar més implicat i actualitzat en la matèria, sinó perquè això reverteix directament en l'apreciació que tenen els alumnes de la qualitat de la docència.

Pots corregir coses que en cursos anteriors no han estat del tot adequades o que directament avorrien els estudiants.

(Testimoni docent)

L'actualitat és instantània i els canals socials faciliten que el seu consum també ho sigui. En aquest sentit, diversos docents han

assenyalat en aquest estudi com la curació els ajuda a seleccionar recursos i plataformes que faciliten que l'alumnat estigui atent i mostri interès en un escenari on els mitjans de distracció són una extensió del propi alumne (dispositius mòbils).

Donar classes avui és com fer-ho amb jocs artificials darrera teu.

(Testimoni docent)

En la mateixa línia, el nivell de compromís de l'alumnat amb l'aprenentatge augmenta si ho fa el professorat i una de les formes de formalitzar aquest compromís és amb contingut actualitzat i que l'estudiant pugui percebre com un recurs ideat expressament pel seu l'aprenentatge.

Per últim, cal destacar com de forma majoritària els docents entrevistats assenyalen com la curació contribueix a desenvolupar en l'alumnat visió crítica, capacitat d'anàlisi i d'investigació. L'adquisició d'aquestes competències també forma part de les funcions dels professionals de la docència en estudis superiors.

No és dir-li com és la realitat sinó mostrar-li les diferents realitats.

(Testimoni docent)

Podem concloure, doncs, que a la docència universitària es donen les 4 fases que enuncien Leiva i Guallar, però que es troba a faltar una major implementació de processos de curació de continguts sistematitzats que aprofiti les potencialitats de l'actual escenari tecnològic i comunicatiu.

Els docents que utilitzen aquests processos coincideixen en la seva rellevància i apunten la tendència positiva a incorporar-los a tots els nivells.

Val a dir que la convergència tecnològica, la revolució digital i la societat xarxa són fenòmens relativament recents que han

revolucionat la forma de concebre, de fer i d'entendre el nostre entorn actual a tots els nivells.

Cal destacar en aquest sentit que en pocs anys els docents s'han adaptat plenament a aquests canvis, s'han apropiat de les TIC i han aprofitat les seves potencialitats per desenvolupar noves eines, mètodes i plataformes. L'ús de les TAC i les TEP és avui una realitat que els permet avançar, tant en els processos, com en els resultats de la seva pràctica docent.

La curació de continguts agafa sentit en aquests escenaris i és en aquest context on s'intueix una expansió d'aquesta pràctica entre els docents universitaris, que anirà de la mà de la resta d'avenços que faciliten processos i milloren l'exercici de les funcions que tenen encomanades.

Fátima Suárez Copo
Viladecans, juny 2019

Bibliografia

- Anders Pink. (2017). Content Curation for Learning. *anderspink.com*. Consultat el 25 / 05 / 2019, a https://anderspink.com/documents/AndersPink_Curation_Book.pdf
- Bhargava, R. (2009). Manifesto for the content curator: The next big social media job of the future? *rohitbhargava.com*. Consultat el 05 / 20 / 2019, a <https://www.rohitbhargava.com/2009/09/manifesto-for-the-content-curator-the-next-big-social-media-job-of-the-future.html?hilite=%27manif%27>
- Bhargava, R. (2011). The 5 models of content curation. *rohitbhargava.com*. Consultat el 20 / 05 / 2019, a <https://www.rohitbhargava.com/2011/03/the-5-models-of-content-curation.html>
- Bueno, E. (2007). *La Tercera Misión de la Universidad: El reto de la transferencia del conocimiento*. Consultat el 22 / 04 / 2019, a MI+D. La Universidad del Futuro. Tribuna de debate.: <http://www.madrimasd.org/revista/revista41/tribuna/tribuna2.asp>
- C., M. (2018). *Las tecnologías digitales en la docencia universitaria. Barreras para su integración*. Tesis Doctoral. Universidad Autònoma de Barcelona.
- Cabero, J. (2016). *Nuevas miradas sobre las TIC aplicadas en la educació*. Consultat el 28 / 04 / 2019, a Revista Andalucía Educativa. Consejería de Educación. En portada: https://idus.us.es/xmlui/bitstream/handle/11441/40732/Nuevas_miradas_sobre_las_TIC_aplicadas_en_la_educacion.pdf?sequence=1
- Constitución Española de 1978.
- Cornella, A. (2004). *Infoxicación: buscando un orden en la información*. Ed. *Infonomia*.
- Elogia. (2019). *Estudio Anual de Redes Sociales 2019*. Consultat el 18 / 05 / 2019, a iab.Spain: https://iabspain.es/wp-content/uploads/estudio-anual-redes-sociales-iab-spain-2019_vreducida.pdf
- Ferreres, V. (2001). *El desarrollo profesional del profesorado universitario: Circunstancias, problemas y propuestas*. *Unversiat Rovira i Virgili*.

Consultat el 19 / 04 / 2019, a
<https://www.ugr.es/~recfpro/rev52ART5.pdf>

Gascón, H. (2001). *Didáctica univèritaria: La cara dura de la universidad. La cara dura de la universidad*. Consultat el 10 / 05 / 2019, a Tendencias pedagógicas. Vol. 6.:
<https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/1806>

Guallar, J., & Leiva-Aguilera, J. (2013). El Content Curator. *Editorial UOC. Col·lecció El profesional de la informació*.

I., R. (2018). *Digital curation as learning activity*. Consultat el 12 / 05 / 2019, a School of Education. Tel Aviv University.:
<https://www.tau.ac.il/~ilia1/publications/curation.pdf>

Ley Orgánica 11/1983, de 25 de agosto, de Reforma Universitaria.

Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

Martínez, G. (2012). *Palencia, la primera universidad de España*. Recollit de El Estudio General de Palencia. Historia de ocho siglos de la Universidad Española. Coord. Torremocha, M. 47-68 .

Mas, O. (2011). El profesor universitario: sus competencias y formación. *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*. Vol 15, 3. Consultat el 15 / 04 / 2019, a
<https://www.ugr.es/~recfpro/rev153COL1.pdf>

Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades. (2019). *Datos y cifras del sistema universitario español. 2018-2019*.

Moreno, T. (2011). *Didáctica de la educación superior: nuevos desafíos en el siglo XXI*. Consultat el 14 / 05 / 2019, a Perspectiva educacional. Vol 50, num. 2:
<http://www.perspectivaeducacional.cl/index.php/peducacional/articulo/viewFile/45/24>

Palomares, A. (2011). El modelo docente universitario y el uso de las nuevas metodologías en la enseñanza, aprendizaje y evaluación. *Revista de Educación*. N. 355, pp 591-604 - Universidad de Castilla-La Mancha.

Pardo, L. (2011). La función de la universidad en las sociedades del conocimiento. *Aula*, 17. 145-158. Ediciones Universidad de Salamanca.

Peces-Barba, G. (2001). *La universidad en la Constitución*. Consultat el 25 / 04 / 2019, a Anales de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas. N.78, 485-498: https://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/9074/Universidad_Peces_ARA_CMP_2001.pdf

- Pérez, S., & Castaño, R. (2016). Funciones de la Universidad en el siglo XXI: humanística, básica e integral. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 19 (1), 191-199.
- Sanz Martos, S. (2012). ¿Por qué lo llaman 'content curator' cuando quieren decir documentalista? *Comeln*. Consultat el 21 / 05 / 2019, a <https://www.uoc.edu/divulgacio/comein/es/numero10/articulos/Article-Sandra-Sanz.html>
- Sanz, S., Ruiz, C., & Pérez, I. (2014). El profesor universitario y su función docente. *Espacio I+D Innovación más Desarrollo*, 3 (5), 97-113. Consultat el 20 / 04 / 2019, a http://www.espacioimasd.unach.mx/articulos/num5/pdf/profesor_universitario.pdf
- Soto, A. (2018). Las representaciones y prácticas docentes. *Universitas Psychologica*, 17(5), 1-11. Consultat el 20 / 04 / 2019, a <https://revistas.javeriana.edu.co/index.php/revPsycho/article/view/18730>
- Varela, V. (2012). Polémica por el término "Content Curator". *El Content Curator*. Consultat el 25 / 05 / 2019, a <https://elcontentcurator.wordpress.com/2012/03/27/polemica-por-el-termino-content-curator/>
- Vazquez, J. (sense data). *Nuevos escenarios y tendencias unveritarias*. Consultat el 02 / 05 / 2019, a *Revista de Investigación Educativa*. Num. 33, p. 12-26: <http://revistas.um.es/rie/article/view/211501>
- Zarco, C., & Del-Barrio-Garcia, S. &. (2016). *Propuesta de ranking de universidades españolas en redes sociales*. Consultat el 30 / 04 / 2019, a *El Profesional de la información*.: https://www.researchgate.net/publication/305742126_Propuesta_de_rankings_de_universidades_espanolas_en_redes_sociales

Annexos

S'han eliminat de tots els documents i les transcripcions, les dades personals dels participants.

El detall de les respostes obtingudes es pot consultar de forma íntegra en el següent [enllaç](#).

Preguntes de l'entrevista:

1. ¿Qué beneficios aporta el proceso de curación de contenidos en tu trabajo diario?
2. ¿Crees que la curación de contenidos es más importante ahora que hace 15 años (antes de la revolución de las redes sociales)?
3. ¿Qué crees que aporta el proceso de la curación de contenidos al alumnado en comparación con una elaboración de recursos más tradicional?
4. ¿Utilizas herramientas específicas de curación de contenidos para alguna de las fases de la elaboración de recursos? Si es así, ¿cuáles?

Respostes

Docent 1

- 1. La cantidad de contenidos disponible hoy en día puede llegar a ser abrumadora. Considero que la curación de contenidos es una forma de orientación que como docente puedo aportar a los aprendices. Es posible que algunos estudiantes ya hayan desarrollado la capacidad de buscar y seleccionar contenidos adecuados a sus necesidades e intereses particulares, pero la curación de contenidos constituye una alternativa para demostrar parámetros de selección de contenidos, así como para compartir fuentes de información confiables. En otras palabras, si aporto información de la página del Instituto Cervantes, es posible que más adelante, los estudiantes recuerden que en dicha página pueden encontrar contenidos valiosos y hacer otro tipo de consultas. Los contenidos que ponemos a disposición de los aprendices no tienen que ser 'obligatorios', sino que se presentan como una manera de atender los diferentes intereses o también pueden ser de menos a más especializados. Los contenidos se pueden ofrecer antes (preparar un terreno más o menos homogéneo), durante (para el análisis y discusión) o posterior (profundizar y ampliar). Resulta muy útil en la implementación de metodologías como el aula invertida (flipped classroom).*
- 2. La disponibilidad de material hace 15 años era más limitada. Las instituciones se encargaban de hacer un proceso de selección y, probablemente el acceso a los contenidos era de por sí controlado. El material publicado ya había pasado por un proceso de selección. Creo que el problema antes era conseguir que los aprendices pudieran acceder a los contenidos. Ahora, el acceso a los contenidos es excesivo y no hay prácticamente límites para hacer públicos esos contenidos. En este caso me refiero a los límites impuestos por ciertos criterios de calidad, más que de censura (la censura puede ser ideológica). Creo que la curación de contenidos es más importante ahora porque es una competencia que los aprendices deben desarrollar y el docente puede y debe contribuir en ese proceso. Yo consulté en enciclopedias temáticas, debía seleccionar el tomo/volumen en el que consideraba que tratarían el tema que me interesaba (Por ejemplo, sabía que a Miguel Ángel no me lo iba a encontrar en el tomo sobre el Arte Bizantino), tenía que hacer predicciones sobre el título del libro, leer con detenimiento el índice. Me parece que la ruta para encontrar los contenidos que necesitamos es importante y se pierde cuando haces una búsqueda específica.*

3. Entiendo por "elaboración de recursos más tradicional" el uso de un libro de texto base o juntar una serie de materiales en un dossier. Creo que la desventaja de esa alternativa es que, si lo elaboras con antelación, no se adapta a los intereses y necesidades particulares del grupo y no se ajusta de manera inmediata a lo que puede estar ocurriendo en el entorno. Por otro lado, ofrece la ventaja de contar con una base, un punto de partida. Me parece que se puede combinar el uso de materiales tradicionales con contenidos más recientes, multimodales que se pueden acceder a través de Internet y a los cuales el aprendiz podría volver si así lo desea.
4. No conozco herramientas de curación de contenidos como tal. Si esto se refiera a formas de poner los contenidos seleccionados a disposición de los aprendices, se puede hacer a través de enlaces o archivos en Moodle, a través de la biblioteca en Edmodo, a través de las presentaciones con Nearpod. También existe la posibilidad de recomendar materiales a través del catálogo de la biblioteca. Es decir, que en el registro de un material en el catálogo aparezca una nota en la que se especifique que el docente recomienda ese material para su asignatura.

Docent 2

1. Por un lado me ayuda a mantenerme informado, buscando siempre contenidos actuales. Por otro, me permite escoger los contenidos que se ajustan mejor al perfil de mis alumnas.
2. Desde luego, hace 15 años iba a la biblioteca a buscar contenido para organizar lo más relevante para mis clases. Ahora, además de a los recursos tradicionales, tengo acceso contenido en línea. Además, con el auge de las redes sociales, la comunicación sobre los contenidos es fluida y puedo ver al instante si un material en particular ha ofrecido experiencias enriquecedoras.
3. El alumnado puede acceder a los contenidos desde cualquier lugar. Además, la posibilidad de curar diversos tipos de contenido (escritos, vídeos, podcasts, etc.) es un gran valor añadido.
4. Principalmente reúno los contenidos en la plataforma Moodle. Uso también, aunque para otros proyectos, Edmodo y el Campus digital de Difusión.

Docent 3

1. *A nivel personal es un trabajo muy laborioso, puesto que hay que dedicarle más horas que si me basara directamente en un manual. En cuanto a los alumnos, valoran mucho que les hayas dedicado tiempo en realizar este proceso, puesto que hace que las materias sean mucho más accesibles.*
2. *Sin duda, puesto que ahora se es consciente de que es una realidad y aquellos que nunca la habían considerado, puede que lo hagan y lleguen a aplicarlo por la importancia que está adquiriendo.*
3. *Aporta estudiar una materia de una forma más amena y comprensible que ayuda a una asimilación más completa de las asignaturas.*
4. *En ocasiones feedy y flipboard.*

Docent 4

1. *En la enseñanza del Periodismo, la curación permite que el alumno se implique mucho más en la actualidad, Investigue por su cuenta y aporte una mayor frescura en los contenidos de sus prácticas informativas.*
2. *Para mí siempre fue importante, lo que sucede es que ahora es más fácil y resulta imprescindible cuando trabajas con la actualidad informativa.*
3. *En mi campo, la curación da seguridad, permite la elección personal de contenidos, da más responsabilidad al alumno/a y agiliza su proceso de maduración.*
4. *Con este método trabajo en el campo de la radio online y no tengo herramientas específicas, simplemente estimulo su curiosidad para la búsqueda de modelos y propuestas que ni siquiera yo conozco.*

Docent 5

1. *Lo primero es que te permite NO estar oxidado. Creo que lo más importante de ir renovando el contenido de lo que das, adaptándolo, mejorándolo, no sólo te hace tener que estar al día de esa materia sino que además te permite corregir cosas que cursos anteriores no han estado todo lo finas que deberían o que notaba que aburría a los*

chavales. Creo que mantener un alto grado de atención a la vez que les metes más info es importante. Me anima mucho ver que responden bien ante esa evolución del material. Por ejemplo, explicando la evolución de las telecomunicaciones, propuse un debate en clase estudiando las comunicaciones por satélite. Me curré una comparativa entre EEUU frente a la URSS. Primero les pregunté ¿Quién creéis que ganó la carrera espacial? y tras definir entre todos lo que hoy en día considerábamos hitos importantes en esta carrera vimos que la opinión inicial de todos cambió radicalmente. Por ejemplo, antes no se incluía la importancia del feminismo en la carrera espacial. ¿Sabes que la programadora del programa Apollo que llegó a la Luna fue una mujer? Y que Valentina Tereshkova fue una de las más importantes ingenieras aeroespaciales y la primera mujer en el espacio? Son datos que los alumnos desconocían por completo y cuando terminamos la clase tenía gente haciendo cola para preguntarme más datos sobre cómo orientar sus estudios hacia la industria aeroespacial (no sólo por el feminismo, hablamos de muchos más temas como "la primera estación espacial", o "la primera colaboración entre países para enviar un mismo equipo al espacio", ...)

2. Sí es importante, pero no le veo una clara influencia por las redes sociales. Los usuarios de las RRSS las quieren para cosas muy concretas y personales. No es el mejor medio para exportar contenidos académicos. Ojo, RRSS no pero herramientas digitales tipo buscadores de noticias. Los portales especializados de noticias han mejorado muchísimo los medios de aprendizaje.
3. Lo más, poder cambiar pequeños contenidos de una forma más dinámica a costa de perder tiempo personal en preparar esos contenidos o en aprender esas herramientas para crear contenidos.
4. Para la elaboración lo más fácil es empezar con un borrador en un power point y si el tema permite convertir en cuestionario me gusta mucho Kahoot. Si te refieres a la búsqueda de nuevos contenidos, empiezo a usar Scoop.it pero no me preguntes mucho que todavía no lo manejo al 100%. Eso y portales de noticias sobre la asignatura(s) que tengo que impartir.

Docent 6

1. La posibilidad de ofrecer al estudiante contenidos actualizados, pero rigurosos en su selección

2. *Sí, puesto que las redes sociales facilitan el acceso a la información más rápidamente que 15 años atrás, aunque es un acceso sin filtro académico. Por tanto, hoy en día es necesario aplicar un proceso de curación de los contenidos hallados en las redes sociales para garantizar su rigor científico, por lo menos a nivel universitario.*
3. *Creo que deben ser complementarios: la curación de contenidos aporta "rapidez" y "acceso", pero la elaboración tradicional aporta "razonamiento" y "rigor". Por tanto, a mi entender, se complementan.*
4. *No destaco ningún recurso específico; no obstante, si algún contenido me parece interesante, procuro estudiar atentamente las referencias bibliográficas que aporta, e incluso realizar una búsqueda de las mismas en bases de datos indexadas o nuestro catálogo de la biblioteca US.*

Docent 7

1. *Me ahorra tiempo y desbordamiento cognitivo. Sé que necesito y me centro solo en esos contenidos.*
2. *A mayor saturación informativa, mayor necesidad de contar con herramientas que activen tu actitud crítica. Ya lo apuntaban, hace ¡30 años! (en los años 90), algunos autores: Oberman, Meyer y Ruiz, Wiberley y Daugherty...). Estamos hablando de antes, incluso, del estallido de Internet.*
3. *Insisto, en el caso de los alumnos, también actitud crítica para saber qué recursos son confiables y pueden aportarle más información de calidad sin tener que rastrear cientos de documentos para llegar al mismo punto. Muchos recursos tradicionales se han quedado obsoletos... Es el mejor modo de que "personalicen" su aprendizaje. Ellos seleccionan, registran, clasifican y, en definitiva, organizan y gestionan los documentos, las informaciones, los datos... que les interesa para aprender en clase y que le pueden ser de utilidad en su futuro profesional. Siempre, naturalmente, guiados por mí.*
4. *Utilizo herramientas propias, aunque recomiendo Scoop.it y Storify.*

Docent 8

1. *Actualización. Me permite aportar contenido permanentemente actualizado y enfocar mi contribución más a un aporte de valor de su aplicación que a su diseño.*
2. *Si. Antes teníamos "editores" que agregaban el contenido en base a un criterio y lo "empaquetaban". La atomización de datos e información y su crecimiento exponencial por el efecto red, que ha aumentado por la democratización del poder de creación de contenidos por cualquier persona, ha generado una abundancia que no hace que los negocios de agregación "estandarizados" (editoriales) pierdan valor. Pero, a su vez, también hace que existan "agregados" de poco valor. Una correcta curación para dar respuesta a las necesidades de cada uno, es una competencia digital clave que deben tener las personas (y no sólo los profesores).*
3. *Actualidad. Habilidades digitales. Pensamiento Crítico. Reflexión. Síntesis*
4. *No especialmente. Trabajo a través de alertas de Google en múltiples términos y luego, ordeno en un repositorio de trabajo.*

Docent 9

La curación de contenidos me permite seleccionar los recursos que me interesan que sean utilizados por los alumnos en su aprendizaje de forma que no se dispersen en los muchos recursos que hoy día ofrecen las distintas aplicaciones y fuentes de información existentes hoy día en las redes. Por ello es hoy mucho más importante que hace una década, ya que los recursos crecen en forma exponencial.

Las ventajas son rapidez y eficacia, ya que el alumno contará con los elementos más apropiados para su formación y al estar clasificados y comentados tiene un ahorro de tiempo y esfuerzo que puede aplicar en la asimilación de los contenidos. Yo suelo seleccionar los posibles recursos mediante una búsqueda con Google (especialmente con Google académico). Una vez seleccionados los posibles recursos los clasifico y comento brevemente para que los alumnos tengan una visión inmediata de su utilidad. Utilizo Scoop.it.

Docent 10

1. La curación en sí misma es conocimiento que voy adquiriendo mientras voy mejorando lo que trabajamos en clase. En las asignaturas que imparto, los recursos empleadas en clase no están cerrados hasta escasos minutos de que comience la clase. Para mí es integrar la parte creativa que la necesito desarrollar y la actualización de contenidos. El hecho de mezclar contenidos e incluir diferentes tipos en clase te permite ver un mismo tema desde diferentes prismas. Eso es lo que mejor puedes hacer como docente. No es decirle cómo es la realidad sino que mostrarles las diferentes realidades. En mis clases siempre hay una noticia diaria y una convocatoria para un curso/congreso o algo similar que puedan disfrutar de manera gratuita en la ciudad o por Internet. Y para eso hace falta filtrar, leer, seleccionar,...
2. Aunque hace 15 años por desgracia no era docente, de hecho era estudiante (todavía lo sigo siendo), creo que han cambiado muchos aspectos. Por un lado, ahora vivimos en lo instantáneo y eso hace que la atención de las personas sea un tema difícil de abordar en clase. Tengo un amigo que dice que dar clase hoy en día es como dar clase con fuegos artificiales por detrás. Y creo que ahí es donde la curación puede tener una labor importante. En mis clases tenemos por ejemplo "una mascota" que es el mono. Cuando sale la imagen del mono es simplemente momento de reflexionar. Cada contenido en clase tiene su significado y ese significado se lo damos entre todas las personas que conformamos la asignatura. Y hoy en día, la curación es mucho más fácil, ya que, si sabes hacer bien las búsquedas y filtrar, hay mucha información interesante en la Red.
3. Lo dicho, aporta algo más de atención. Al final el contenido no lo es todo pero el hecho de incluir contenido propio o curado hace que el estudiantado vea que te estás currando las clases. Y si eso se ve por parte del profesorado, se empieza a adquirir más compromiso también por parte del estudiantado. Ese compromiso mutuo se sella con contenido actualizado, propio y que haga sentir al estudiantado que el contenido está creado para que haya un aprendizaje real. Para ello hay que seguir ciertos pasos que el estudiantado no ve en clase pero una vez que termina la asignatura puede intuir el trabajo que ha habido detrás.

4. *En el proceso del contenido que se incluye en mis clases hay varias fases. Por un lado, las fuentes de información que utilizo. LinkedIn y su blog es una de las páginas que utilizo, al mismo tiempo tengo listas personalizadas para cada asignatura en Twitter y visito frecuentemente blogs y páginas web especializadas. Sin olvidarme de la suscripción a varias newsletter para estar al tanto de eventos y cursos. Tras esta primera fase, voy organizando dicho contenido en las diferentes asignaturas y horas. Y siempre intento incluir elementos propios para que el contenido sea único. Así que también suelo utilizar herramientas como Canva y Piktochart y de vez en cuando he incluido vídeos hechos en ShowMore o Filmora aunque el tema del vídeo no lo controlo tanto.*

Docent 11

1. *Es un proceso de selección de contenidos de calidad que se van generando continuamente lo que permite trasladar conocimiento actualizado.*
2. *Sin duda, las herramientas (muchas y muy eficientes) permiten "bucear" con más precisión en el sinfín de recursos online.*
3. *Es situarse en el entorno (digital) donde ellos habitan y generar contenidos con el lenguaje, la rapidez y la eficiencia necesaria.*
4. *Pocket y Flipboard*

Docent 12

1. *Puedo orientar el recurso a los aspectos que me interesa trabajar*
2. *No es que sea más importante, es que es más fácil la edición*
3. *La adaptación a los objetivos y objetivos específicos de la asignatura, para la cual los recursos están destinados.*
4. *Editor de texto y conversión a pdf.*